Psikoloji Çalışmaları
Studies in Psychology

İSTANBUL UNIVERSITY PRESS

Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology Cilt/Volume: 40, Sayı/Issue: 1, 2020
DOI: 10.26650/SP2019-0027 Araştırma Makalesi/Research Article

Psikolojik Şiddetin Ölçümü: Psikolojik İstismar Profili'nin ve Kadına Kötü Muamele Envanteteri'nin Türkçe'ye Uyarlanması*

Measuring Psychological Violence: The Adaptation of the Profile of Psychological Abuse and the Psychological Maltreatment of Women Inventory into Turkish

İnci Boyacıoğlu[1], Mete Sefa Uysal[1], Canan Erdugan[2]

ÖZ

Psikolojik şiddet genellikle isim takma, aşağılama, küçümseme, bağırma, tehdit etme, kıskançlık, sosyal olarak yalıtma, duygusal ve/veya fiziksel olarak uzaklaşma gibi sözel ve duygusal istismar davranışlarını içeren bir şiddet türüdür. Bu araştırmanın amacı Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri (KMPKME; Tolman, 1989) ile Psikolojik İstismar Profili'nin (PİP; Sackett ve Saunders, 1999) Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin sınanmasıdır. Bu doğrultuda iki çalışma yürütülmüştür. Birinci çalışmaya web üzerinden 293 kadın, ikinci çalışmaya ise sığınma evine başvuran 23 kadın katılmıştır. Türkçe'ye uyarlama çalışmasının bulgularına göre, KPKME'nin hükmetme, yalıtma ve duygusal/sözel şiddet olmak üzere üç faktöre sahip olduğu, PİP'in kıskançlıkla kontrol etme, yok sayma, kişilik özellikleriyle alay etme ve davranışlarını eleştirme olmak üzere dört faktöre sahip olduğu görülmüştür. Çalışma 1'de yapı geçerliği kapsamında KPKME ve PİP'in toplam puan ve faktörlerinin kendi içlerindeki ve birbirleriyle olan ilişki incelenerek önemli kanıtlar elde edilmiştir. Son olarak, KPKME ve PİP'in ve faktörlerinin anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite ile anlamlı ilişkilere sahip olduğu bulunmuştur. Sığınma evi örneklemiyle yapılan Çalışma 2, her iki ölçeğin ayırt edici geçerliğine ilişkin destekler sunmuştur. İç tutarlık güvenirlik katsayıları Çalışma 1 için .81 ile .96 arasında değişirken, Çalışma 2 için .83 ile .96 arasında değişmektedir. Sonuç olarak, bu çalışmada KPKME ve PİP Türkçe formlarının, kadına yönelik psikolojik şiddetin ölçümünde geçerli ve güvenilir ölçekler olduklarına yönelik güçlü destekler elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadına yönelik şiddet, psikolojik istismar, kadına psikolojik kötü muamele envanteri, psikolojik istismar profili, geçerlik, güvenirlik

*Bu çalışma I. Sosyal Psikoloji Kongresi'nde iki ayrı poster sunumu olarak sunulmuştur.

[1]Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Türkiye
[2]Arş. Gör., Dokuz Eylül Üniversitesi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Beşeri Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, Çankaya, Ankara, Türkiye

ORCID: İ.B. 0000-0002-1863-3792;
M.S.U. 0000-0002-8698-9213;
C.E. 0000-0002-9735-1215

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Mete Sefa Uysal,
Dokuz Eylül Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İzmir, Türkiye
E-posta/E-mail: metesefauysal@gmail.com

Başvuru/Submitted: 24.03.2019
Revizyon Talebi/Revision Requested: 29.05.2019
Son Revizyon/Last Revision Received: 20.09.2019
Kabul/Accepted: 24.09.2019
Online Yayın/Published Online: 27.03.2020

Atıf/Citation: Boyacioglu, I., Uysal, M. S., Erdugan, C. (2020). Psikolojik şiddetin ölçümü: Psikolojik istismar profilinin ve kadına kötü muamele envanteterinin Türkçe'ye uyarlanması. *Psikoloji Çalışmaları - Studies in Psychology,* 40(1): 19–55. https://doi.org/10.26650/SP2019-0027

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License

ABSTRACT

Psychological violence is a type of violence that includes verbal and emotional abuse such as humiliation, contempt, verbal violence, shouting, threatening, jealousy, social isolation, emotional and / or physical distancing. The purpose of the present research was to investigate reliability and validity of the Turkish version of Psychological Maltreatment of Women Inventory (PMWI; Tolman 1989) and Profile of Psychological Abuse (PPA; Sackett & Saunders 1999). In this regard, two studies were conducted. Two hundred and ninety-three women participated in Study I through a web-survey and 23 women living in a women's shelter participated in Study II. The findings of the study after adaptation into Turkish, PMWI consists of three factors including dominance, isolation, and emotional/verbal violence and PPA consists of four factors including jealous control, ignore, ridicule traits, and criticize behavior. In Study 1, significant evidence was obtained by examining the relationship between PMWI and PPA's total scores and the factors themselves and with each other. It was also found that PMWI and PPA and their factors have significant relationships with anxiety, depression, negative self, somatization and hostility. In Study 2, the shelter sample produced evidence of discriminant validity in both scales. Internal consistency values ranged between .81 and .96 in Study 1 and .83 to .96 in Study II. Overall, the present study provided strong evidence that the Turkish versions of PMWI and PPA were valid and reliable measures of psychological violence against women.

Keywords: Violence against women, psychological abuse, psychological maltreatment of women inventory, profile of psychological abuse, reliability, validity

EXTENDED ABSTRACT

The large-sample research conducted in Turkey showed that psychological violence (44%) was one of the most common forms of violence against women (Jansen, Yüksel, & Çağatay, 2009; Yüksel-Kaptanoğlu & Çavlin, 2015). When behaviors to control a woman's actions and activities are included, this rate can be as high as 70 percent (Jansen et al., 2009). Psychological violence is generally defined as a type of violence that includes repressive and controlling acts such as humiliation, contempt, verbal violence, shouting, threatening, jealousy, isolation, emotional and/or physical distancing, and manipulation (Follingstad, 2011; Maiuro, 2001). In Turkey, in comparison to physical violence, psychological violence has not been studied enough in spite of its serious consequences like facilitating the emergence of physical violence (Murphy & O'Leary, 1989). Therefore, there is a great need for testing the psychometric properties of psychological violence tools in the culture of Turkey. Validated measurement tools may help to discuss psychological violence as well as develop and enrich intervention programs by revealing its effects. Therefore, the aim of the current study is to adapt the Psychological Maltreatment of Women Inventory (PMWI; Tolman, 1989) and Profile of Psychological Abuse (PPA; Sackett & Saunders, 1999) into Turkish.

Method

Following the translation and back translation processes, a pilot study was conducted to evaluate Turkish forms of PMWI and PPA. Study 1 was carried out with 293 women while Study 2 was carried out with 23 women living in a women's shelter. In addition to the PPA

and PMWI, the Conflict Tactics Scale was used to measure whether the participants were exposed to physical violence or not (Straus, Hamby, Boney-McCoy, & Sugarman, 1996; Turhan, Güraksın, & İnandı, 2006). It is a widely used tool in the measurement of domestic violence. The Brief Symptom Inventory (Derogatis, 1992; Şahin & Durak, 1994) was also used to measure the psychological health of the participants.

Results

The results of the factor analysis of PMWI showed that two overlapping factors (domination/isolation) in Tolman's original study separated. In other words, the PMWI has a 3-factor structure in the Turkish sample: Domination, Isolation, and Emotional/Verbal Violence. The validity of PMWI was also tested by examining its relationship with PPA, which measures similar structures. All subscales of PMWI showed a significant correlation with all subscales of PPA ($.35 \leq r \leq .80$). PMWI's criterion validity was tested by examining its relationship with psychological symptoms. PMWI's subscales showed significant correlations with anxiety ($.17 \leq r \leq .47$), depression ($.16 \leq r \leq .51$), negative self-perception ($.20 \leq r \leq .52$), somatization ($.16 \leq r \leq .34$) and hostility ($.21 \leq r \leq .54$). The Cronbach's alpha of domination subscale is .89; isolation subscale is .88; and emotional/verbal violence subscale is .96. On the other hand, the results of PPA's factor analysis indicated that the items were loaded on four factors consistent with the original scale of Sackett and Saunders (1999): jealous/control, ignore, ridicule traits, and criticize behavior. Subscales of PPA showed significant correlations with anxiety ($.29 \leq r \leq .43$), depression ($.32 \leq r \leq .47$), negative self-perception ($.33 \leq r \leq .49$), somatization ($.16 \leq r \leq .30$) and hostility ($.38 \leq r \leq .47$). The Cronbach's alpha of jealous/control is .92; ignore is .88; ridicule traits is .88; and criticize behavior is .81. In study 2, which was conducted to examine the psychometric properties of PPA and PMWI for women exposed to extreme violence, the validity and reliability values of the scales were tested on the data collected from the women's shelter. The data of 23 women staying in the shelter and the data of 23 women from Study 1 with the highest score (3.50 and above) from PIP were compared. Women staying in the shelter ($M = 3.39$, $SD = 1.12$; $M = 3.72$, $SD = 1.23$; $M = 3.51$, $SD = 1.11$; $M = 4.84$, $SD = 2.37$; $M = 5.55$, $SD = 1.89$; $M = 5.15$, $SD = 2.26$; $M = 3.93$, $SD = 2.77$) showed significantly higher scores than those who suffered the most severe violence in Study 1 ($M = 1.86$, $SD = 1.14$; $M = 2.67$, $SD = .92$; $M = 1.63$, $SD = .52$; $M = 1.81$, $SD = 1.41$; $M = 2.35$, $SD = 1.39$; $M = 1.59$, $SD = .79$; $M = 1.26$, $SD = .63$) in terms of domination, isolation, jealousy control, ignore, ridicule traits, and criticize behavior.

Discussion

Overall, the current study aimed to adapt PPA and PMWI into Turkish. The results of the study indicated that the Turkish forms of PPA and PMWI have adequate reliability and

validity values for a Turkish sample. Future studies may benefit from these psychometrically sound scales since psychological violence is one of the most widespread and reciprocal types of intimate partner violence. However, testing these scales in samples with different characteristics in relation to different psychological concepts will give more information about the content and dynamics of psychological violence in Turkey. Furthermore, the scales can provide help in preventive and protective psychological studies.

Türkiye genelinde yapılan geniş örneklemli araştırmalar kadına yönelik şiddet türleri içerisinde psikolojik şiddetin %44 görülme sıklığı ile en yaygın şiddet türlerinden biri olduğunu (Jansen, Yüksel ve Çağatay, 2009; Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015), kadının eylem ve aktivitelerini kontrol etmeye yönelik davranışlar da dahil edilirse bu oranın %70'lere kadar çıkabildiğini göstermektedir (Jansen ve ark., 2009). Genellikle isim takma, aşağılama, küçümseme, sözel şiddet, bağırma, tehdit etme, kıskançlık, yalıtma, duygusal ve/veya fiziksel olarak uzaklaşma, hileli yönlendirme (manipulation) gibi baskılayıcı ve kontrolcü eylemleri içeren bir şiddet türü olarak tanımlansa da aslında psikolojik şiddetin kapsamı ve ölçümüne ilişkin tartışmalar güncel alan yazında önemli bir yer tutmaktadır (Follingstad, 2011; Maiuro, 2001). Hemen her iki kadından birinin psikolojik şiddete maruz kaldığı ülkemizde (Jansen ve ark., 2009; Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015) ise uluslararası psikolojik şiddet ölçeklerinin birkaç istisna dışında (Ersoy, Hünler ve Namer, 2017) henüz Türkçeye uyarlanmadığı görülmektedir. Bununla birlikte ulusal çalışmalarda araştırmacıların psikolojik şiddetin ölçümünde psikolojik şiddetin alt türlerini içermeyen, fiziksel şiddet gibi diğer şiddet türlerini de kapsayan kadına yönelik genel şiddet ölçeklerini kullandığı veya standart ölçüm araçları yerine o araştırmaya özel ölçüm araçları ürettiği de dikkati çekmektedir (Bkz. Aytaç ve Dursun, 2013; Dönmez, Şimşek ve Günay, 2012; Öyekçin, Yetim ve Şahin, 2012; Şahin ve Türk, 2010; Yanık, Hanbaba, Soygür, Ayaltı ve Doğan, 2014; Öztürk, 2014). Psikolojik şiddetin bilimsel zeminde tartışılabilmesi, önleme programlarının geliştirilebilmesi ve etkilerinin ortaya çıkarılarak müdahale programlarının zenginleştirilebilmesi için ulusal çalışmalarda psikometrik özellikleri test edilmiş ölçüm araçlarına büyük bir ihtiyaç olduğu düşünülerek, bu araştırmada heteroseksüel romantik ilişkiler yaşayan kadınlar için geliştirilmiş Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri'nin (KPKME; Tolman, 1999) ve Psikolojik İstismar Profili'nin (PİP; Sackett ve Saunders, 1999) Türkçe'ye uyarlanması hedeflenmiştir.

Psikolojik Şiddetin Tanımı ve Ölçümü

Psikolojik şiddet, şiddetin fiziksel formlarını içermeyen türlerinin tanımlanmaya başladığı 1980'li yıllardan (Follingstad ve Edmundson, 2010) günümüze psikolojik saldırganlık, psikolojik istismar, psikolojik kötü muamele, duygusal şiddet veya duygusal istismar gibi kavramlar altında da çalışılan özel bir şiddet türüdür. Ancak diğer şiddet türleri ile karşılaştırıldığında fiziksel parametrelerin yokluğuna bağlı olarak tanımlanması en zor şiddet türüdür (Rogers ve Follingstad, 2014). Alan yazında yaygın kabul

gören görüşe göre, romantik ilişkilerde görülen psikolojik şiddet, çok boyutlu bir şiddet türü olarak (a) romantik eşin gittiği yerleri sınırlamak, kontrol etmek, onu izole etmeye çalışmak, daha geniş bir çerçevede kişisel alanı ve özgürlükleri sınırlamak; (b) romantik eşi aşağılama, karalama veya dalga geçme, diğer bir deyişle kişinin benlik imajına ya da benlik saygısına zarar vermek; (c) düşmanca bir tutumla romantik eşten uzaklaşma, pasif-agresif şekilde duygusal desteği ve bakımı kesme; (d) romantik eşe hükmetme, onun gözünü korkutma, açık veya örtük şekilde tehditkar davranışlarda bulunmak gibi en az dört farklı alt türe sahiptir (Jordan, Campbell ve Follingstad, 2010; Murphy ve Hoover, 1999). Psikolojik şiddetin tanımlanması ile ilintili problemler incelendiğinde, öncelikle büyük kategorilerden (kontrol, duygusal şiddet, sözel şiddet gibi) hangilerinin psikolojik şiddeti oluşturduğunu veya psikolojik şiddetin tanımına alınacağını ve farklı psikolojik şiddet türlerinden hangilerinin birbirinden bağımsız faktörler olduğunu belirlemek öne çıkmaktadır. Bunlara ek olarak psikolojik şiddetin alt türlerinin şiddetin çıktılarını öngörmede önemli veya faydalı olup olmadığını ve kişilerce rapor edilen psikolojik şiddetin kişi tarafından gerçekten zararlı algılanıp algılanmadığını belirlemek de öncelikli sorunlardandır. Son olarak araştırmacılarca listelenen negatif davranışların psikolojik şiddetin geçerli bir ölçümü olup olmadığını ve psikolojik şiddetin sıklık ve/veya derecesinin çıktılarını belirlemek de psikolojik şiddetin tanımlanmasına ilişkin önemli sorunlar olarak dikkat çekmektedir (Follingstad, 2009). Örneğin, bağırıp çağırma gibi ilişkilerde sıklıkla gözlenen yaygın ve karşılıklı davranışların psikolojik şiddet kapsamında incelenip incelenemeyeceği açık değildir (Rogers ve Follingstad, 2014). Yine bununla bağlantılı olarak, kimi ölçekler daha ağırlıklı olarak sözel şiddete ilişkin maddeler içerirken, kimi ölçüm araçları tehdit edici ve göz korkutucu eylemlere ilişkin maddeler içerebilmektedir (Follingstad ve Rogers, 2004). Bunlara ek olarak, psikolojik şiddetin sürekli bir değişken olarak kavramsallaştırılması da kimi sorunlar barındırmaktadır. Örneğin, kişiyi sadece bir kez ölümle tehdit etmek yüzlerce kontrol edici davranıştan çok daha yıkıcı etkilere sahip olabilmektedir (Follingstad ve Rogers, 2012). Araştırmaların birçoğunda katılımcılar psikolojik şiddet gören ve görmeyen olmak üzere iki grupta incelenmekte, ilişkide tek bir psikolojik şiddet davranışının varlığı bile kişilerin psikolojik şiddet gören gruba dahil edilmesine yeterli görülmekte ve dolayısıyla psikolojik şiddetin alt türleri ve şiddet düzeyi irdelenmemektedir (Follingstad ve Rogers, 2012). Oysa araştırma yöntemine ilişkin bu sorun psikolojik şiddet alan yazınında çelişkili bulguların birçoğunun gerçek sebebi olabilir (Follingstad ve Rogers, 2012). Psikolojik şiddetin tanımına ilişkin süregiden belirsizlikler, bu şiddet türünün toplumdaki yaygınlığı ve

sağlık üzerindeki etkisi gibi konuların araştırılmasında da zorluklar yaratmaktadır (Karakurt ve Silver, 2013; Rogers ve Follingstad, 2014).

Psikolojik şiddetin işevuruklaştırılması konusundaki zorluklara karşın, alan yazında ilk denemelerden birisini Tolman (1989, 1999) yapmıştır[1]. Bu kapsamlı araştırmalarda Tolman (1989; 1999) korku, yalıtma, ekonomik istismar, aşağılama, katı cinsiyetçi rol beklentileri, psikolojik istikrarsızlık, duygusal ve kişilerarası uzaklaşma ve aşkın bağımlı ifadeleri gibi kategoriler tarif etmiştir. Tolman (1989) madde havuzunu oluştururken, geçmiş araştırmalarda psikolojik şiddet kapsamında incelenen fakat aslında fiziksel şiddet içeren (örn., cinsel ilişkiye zorlama, uykusunu kesme) veya fiziksel şiddet tehdidi barındıran davranışları (örn., eşyaları kırma, vurmakla tehdit etme) çıkarmış (Winstok ve Sowan-Basheer, 2015), dolayısıyla psikolojik şiddetin daha sağlıklı tanımlanmasında yol gösterici olmuştur. Tolman (1999) her ne kadar psikolojik şiddetin kavramsal olarak farklı altı biçime sahip olduğunu düşünse de geliştirdiği KPKME için yaptığı analizlerde iki faktörlü bir yapıya ulaşmış ve kadına yönelik psikolojik şiddet stratejilerini hükmetme-yalıtma faktörü ve duygusal-sözel şiddet faktörü olarak iki ana boyutta tanımlamıştır.

Alan yazında psikolojik şiddetin ölçümünde sıklıkla kullanılan diğer bir ölçek PİP'tir. Sackett ve Saunders (1999) PİP'i psikolojik şiddetin hangi alt türlerinin daha yıpratıcı olarak algılandığını tespit etmek amacıyla geliştirmişler ve özellikleriyle alay etme ve kıskançlıkla kontrolün kadınlar tarafından daha şiddetli algılandığını saptamışlardır. Bu çalışma, genel olarak psikolojik şiddetin, depresyonun önemli bir yordayıcısı olduğunu ortaya koymuştur. NiCarty (1982), Pence ve Paymar (1993) ve Sackett'ın (1992) çalışmaları gibi geçmiş klinik araştırmalarda geliştirilmiş ölçeklerin maddelerinin incelenmesi sonucunda oluşturulan PİP (akt. Sackett ve Saunders, 1999) daha az maddeye sahiptir. Bu nedenle de zaman tasarrufu ve kolay uygulama açısından kullanışlı bir ölçektir. PİP'in kıskaçlıkla kontrol ve davranışlarını eleştirme faktörleri KPKME'nin hükmetme/yalıtma faktörüne benzer maddeler içerirken, yok sayma ve özellikleriyle alay etme faktörleri KPKME'nin duygusal/sözel şiddet faktörüne benzer maddeler içermektedir. Ancak, KPKME ile karşılaştırıldığında PİP'in en büyük avantajı, daha çok zarar verici bir psikolojik şiddet türü olan özellikleriyle alay etmeyi, davranışlarını eleştirme faktöründen ayırabilmesidir (Sackett ve Saunders, 1999).

1 Psikolojik şiddetin ölçümüne ilişkin tarihsel süreç ve beraberinde getirdiği tartışmalar için Kelly'nin (2004) sistematik derleme makalesine bakabilirsiniz

Özetle, yakın ilişkilerde yaygın ve karşılıklı olarak uygulanan, özellikle fiziksel şiddet olmak üzere diğer şiddet türlerinin ortaya çıkışına kolaylaştırıcı etki eden (Murphy ve O'Leary, 1989) ve şiddet içeren ilişkilerin sürmesinde belirleyici rol oynayan (Follingstad ve Rogers, 2012; Spepherd-McMullen, Mearns, Stokes ve Mechanic, 2015) psikolojik şiddetin araştırılması gereklilik arz etmektedir. Türkiye'de de uluslararası alan yazına benzer olarak, fiziksel şiddet kadar ciddi sonuçları olan psikolojik şiddet üzerine yeterli çalışma sayısına ulaşılamadığı görülmüştür. Psikolojik şiddeti alt türleri ile birlikte ölçebilecek Türkçe geçerliği ve güvenirliği sınanmış bir ölçeğin olmadığı göz önünde bulundurularak yürütülen bu araştırmada, Tolman (1989) tarafından geliştirilen KPKME ve Sackett ve Saunders (1999) tarafından geliştirilen PİP'in Türkçe'ye uyarlamasının yapılması amaçlanmıştır.

ÇALIŞMA 1

KPKME ve PİP'in psikometrik özelliklerini test etmek amacıyla yapılan bu çalışmada ölçeklerin faktör yapıları, geçerlilik ve güvenirlik değerleri incelenecektir. Bu amaçla ölçekler için ayrı ayrı faktör analizleri ve iç tutarlılık sınamaları yapılacaktır. Ayrıca, alan yazında psikolojik şiddetle ilişkili bulunmuş kimi psikolojik yapıların ölçeklerle olan ilişkisi incelenerek ölçeklerin geçerliğine ilişkin ek kanıtlar elde edilmesi hedeflenmektedir. Geçmiş çalışmalar, psikolojik şiddetin fiziksel şiddetle (Murphy ve O'Leary, 1989) ve psikolojik belirtilerle (Follingstad, 2009) ilişkilerine dair destekler sunmaktadır. Yapı geçerliliği kapsamında, KPKME ve PİP'in Türkçe formlarının fiziksel şiddet ve psikolojik sağlık sorunlarına ilişkin değişkenlerle ilişkili çıkması beklenmektedir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Verileri internet üzerinden toplanan araştırmanın örneklemini Dokuz Eylül Üniversitesi'nde, İzmir ili sınırları içerisinde yer alan çeşitli kadın örgütlerinde ve sosyal medyada yapılan çağrılarla ulaşılan 313 kadın oluşturmaktadır. Kadınlar psikolojik şiddet ölçeklerini şu an devam eden ilişkilerini, şu an bir ilişki içinde değillerse en son yaşadıkları romantik ilişkiyi düşünerek doldurmuşlardır. Alan yazındaki geçmiş çalışmalara benzer olarak, psikolojik şiddet yaşantılarının ve etkilerinin güncel olması amacıyla söz konusu romantik ilişkinin devam ediyor olması veya ayrılık tarihinin en fazla iki yıl öncesi olması ön koşulu aranmıştır. Bu kriteri sağlamayan 20 kadın katılımcı analize dahil edilmemiştir. Analizler 293 kadınla yürütülmüştür.

Katılımcıların yaşları 18 ile 66 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 32.19'dur (*S* = 9.90). Araştırmaya katılanların yarıya yakını (%48.8) evlidir. Evli olanlar da dahil olmak üzere tüm katılımcıların önemli bir kısmı şu an romantik bir ilişki içerisinde olduğunu belirtmiştir (%75.4). Katılımcıların büyük çoğunluğunun yaşamı boyunca en uzun süre ikamet ettikleri yer bir büyükşehir olup (%64.2), yine büyük bir çoğunluğu (%74.1) şu an bir büyükşehirde ikamet etmektedir. Araştırmaya katılan kadınların büyük bir bölümü lise ve üstü eğitim düzeyine sahip (%88.8), düzenli bir işe sahiptir (%60.1). Katılımcıların yalnızca %2.7'si ilişkileri sırasında ilişki danışmanlığı aldıklarını rapor etmişlerdir. Tablo 1'de katılımcıların demografik özellikleri detaylı şekilde sunulmuştur.

Tablo 1. Çalışma 1 katılımcılarının demografik özellikleri

		N	**%**
Yaş	18-30	151	51.5
	31-50	123	41.9
	51-66	19	6.4
	Evli	143	48.8
Medeni hal	Bekâr	130	44.4
	Diğer	20	6.8
İlişkinin devam durumu	Devam ediyor	225	76.8
	Bitti	68	23.2
Çocuk	Var	100	34.1
	Yok	193	65.9
Çocuk sayısı	0	193	65.9
	1	48	16.4
	2	42	14.3
	3 ve 3+	10	3.4
En uzun süre yaşanılan yer	Kırsal	15	5.1
	Şehir	90	30.7
	Büyükşehir	188	64.2
Şu anda yaşanılan yer	Kırsal	14	4.8
	Şehir	62	21.2
	Büyükşehir	217	74.1
Eğitim	İlköğretim	21	7.1
	Lise	67	22.9
	Üniversite	114	38.9
	Lisansüstü	79	27
	Diğer	9	4.1
İlişki esnasında çalışma durumu	Çalışıyor	176	60.1
	Düzensiz iş	23	7.8
	Çalışmıyor	94	32.1
	Toplam	**293**	**100**

Veri Toplama Araçları

Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri (KPKME). Tolman (1989) tarafından geliştirilen KPKME 58 madde ve hükmetme-yalıtma (örn., "Eşim/erkek arkadaşım beni, ihtiyacım olan sağlık hizmetini almaktan alıkoymuştur.") ve duygusal-sözel şiddet (örn., "Eşim/erkek arkadaşım başkalarının önünde bana hakaret etmiş ya da beni utandırmıştır.") olarak adlandırılan iki faktörden oluşmaktadır. Katılımcılar her maddede ifade edilen davranışa son altı ayda ne sıklıkla maruz kaldıklarını 5 basamaklı ölçek üzerinde kendilerine uygun olan seçeneği işaretleyerek doldurmuşlardır. Tolman ölçek yönergesinde sınırlı bir zaman dilimi vermenin rehabilitasyon programlarındaki ilerlemeyi değerlendirmek açısından daha faydalı olacağını düşünerek "son altı ayda" ifadesini kullansa da ölçeğin alandaki pek çok uygulamasında bu yönerge ihtiyaca göre yeniden düzenlenmiş, katılımcının ilgili davranışa hayatı boyunca veya son bir veya iki yılda ne sıklıkla maruz kaldığı gibi farklı zaman dilimlerini kapsayan deneyimleri ölçülmüştür (örn., Dutton, Starzomski, Saunders ve Bartholomew, 1994; Messman-Moore ve Long, 2000). Bu çalışmada gelecek araştırmaların farklı ihtiyaçları gözetilerek katılımcılara verilen yönergede "Şimdi lütfen hayatınızdaki romantik ilişkinizi (flört, sevgililik, evlilik gibi), eğer şu an romantik bir ilişki içinde değilseniz en son yaşadığınız ilişkinizi düşününüz ve aşağıdaki her soruyu bu ilişkiyi düşünerek cevaplayınız." ifadesi tercih edilmiştir. Ölçekte katılımcılara verilen psikolojik şiddete maruz kalma sıklığı seçenekleri "1 = Hiçbir Zaman, 2 = Nadiren, 3 = Bazen, 4 = Sıklıkla, 5 = Çok Sık" olarak belirlenmiştir. Ayrıca, konu olan ilişkiye uygun olmayan maddeler için (örn., çocuk sahibi olmayan kadınlar için çocuk bakımına ilişkin maddeler) son şık "0 = Geçerli Değil" olarak düzenlenmiştir. Hükmetme/yalıtma ve duygusal/sözel şiddet faktörlerinin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları hem kadınlar için (sırasıyla = .94 ve .93), hem erkekler için (sırasıyla = .91 ve .93) oldukça yüksek gözlenmiştir (Tolman, 1989; 1999).

Psikolojik Şiddet Profili (PİP). Sackett ve Saunders (1999) tarafından geliştirilen bu ölçek 21 madde ve dört faktör içermektedir. Ölçeğin faktörleri olan kıskançlıkla kontrol etme 8 maddeden (örn., "Onunla değil de başkalarıyla olmak istediğinizde öfkelenir ya da keyfi kaçar."), yok sayma 5 maddeden (örn., "Hastalandığınız, yorulduğunuz ya da fazla çalıştığınız zamanlarda yardıma ihtiyaç duyduğunuzu görmezden gelir."), kişilik özellikleriyle alay etme 5 maddeden (örn., "Kendinizde en çok beğendiğiniz veya değer verdiğiniz özelliklerinizle alay eder.") ve davranışlarını eleştirme 3 maddeden (örn., "Yemek veya temizlik yaptığınızda beğenmez ve o beğenene kadar tekrar tekrar yapmanızı ister.") oluşmaktadır. Katılımcılar her maddede tanımlanan davranışa ne sıklıkta hedef

olduklarını "1 = asla", "2 = ayda bir defadan az", "3 = ayda bir defa", "4 = ayda 2-3 defa", "5 = haftada 1 defa", "6 = haftada 2-3 defa ve "7 = her gün" seçeneklerinden birini işaretleyerek belirtmektedir. Özgün çalışmada ölçeğin iç tutarlılık Cronbach Alpha katsayıları kıskançlıkla kontrol için .85, yok sayma için .80, özellikleriyle alay etme için .79 ve davranışlarını eleştirme için .75 olarak gözlenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla orijinal çalışmada depresyon, benlik saygısı ve korku gibi psikolojik değişkenlerle korelasyonu incelenmiştir. Ölçeğin tüm faktörleri korku ($.47 \leq r \leq .66$) ile anlamlı bir ilişki göstermiştir. Benlik saygısı ($-.31 \leq r \leq -.22$) ve depresyon ($.22 \leq r \leq .23$) ise yok sayma ve alay etme faktörleri ile anlamlı ilişki göstermiştir.

Çatışma Taktikleri Ölçeği-II. Katılımcıların fiziksel şiddet görüp görmedikleri uluslararası alan yazında ev içi şiddetin ölçümünde yaygın şekilde kullanılan ve psikometrik özellikleri birçok kez sınanmış bir ölçek olan Çatışma Taktikleri Ölçeği aracılığı ile ölçülmüştür (Straus, 1996, 2004). Straus, Hamby, Boney-McCoy ve Sugarman (1996) tarafından geliştirilen ölçek fiziksel şiddet, psikolojik şiddet, cinsel şiddet, yaralama ve müzakere olmak üzere beş faktöre sahiptir. Türkçe'ye uyarlama çalışması Turhan, Güraksın ve İnandı (2006) tarafından yapılmış, ölçeğin Cronbach Alpha değeri .90 olarak elde edilmiştir. Bu çalışma kapsamında sadece 12 maddelik fiziksel şiddet ve 6 maddelik yaralama faktörleri kullanılmıştır. Ölçeğin bu çalışmada Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .90 olarak bulunmuştur.

Kısa Semptom Envanteri. Derogatis (1992) tarafından geliştirilen ve 53 maddeden oluşan Kısa Semptom Envanteri kişilerin yaşadıkları sıkıntıları 0 (hiç) ile 4 (çok fazla) arasında derecelendirmektedir. Orijinal çalışmada ölçeğin 9 faktöre sahip olduğu saptanmış, ancak Şahin ve Durak (1994) tarafından yapılan Türkçe uyarlamasında 13 maddeden oluşan anksiyete, 12 maddeden oluşan depresyon, 12 maddeden oluşan olumsuz benlik, 9 maddeden oluşan somatizasyon ve 7 maddeden oluşan hostilite adı verilen beş faktör tespit edilmiştir. Tüm ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı .95 olarak gözlenmiştir. Kısa Semptom Envanteri, koruyucu psikolojik hizmetlerin yaygınlaşması ile büyük örneklemler içinde psikolojik belirtileri tarayacak ekonomik ölçüm araçlarına duyulan ihtiyaç nedeniyle geliştirilmiş bir ölçektir (Şahin ve Durak, 1994). Ekonomik ve pratik kullanım özelliklerine ek olarak, ölçeğin klinik psikoloji alanında uzmanlığı olmayan kişilerce de kullanıma açık olması ve Türk örneklemlerde yeterli psikometrik özelliklere sahip olması nedeni ile ölçeğin bu araştırmanın amaçlarına cevap verebileceği düşünülmüştür. Ölçeğin bu araştırmadaki Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı .98 bulunmuştur.

İşlem

KPKME ve PİP'in Türkçe çevirisi Türkçe ve İngilizce dillerine hakim, psikoloji alanında uzmanlığını yapmış veya yapmakta olan, psikolojik ölçek uyarlama ve geliştirme konusunda eğitimli üç kişilik bir çeviri ekibi tarafından birbirlerinden bağımsız olarak yapılmıştır. Yapılan çevirilerdeki farklılıklar araştırmacılar tarafından incelenerek çeviriler ortaklaştırılmıştır. Ölçeğin İngilizce'ye geri çevirisi her iki dile de hakim, birisi dilbilim alanında diğeri psikoloji alanında öğretim üyesi olan iki kişilik bir çeviri ekibi tarafından birbirinden bağımsız şekilde yapılmıştır. Çeviri-geri çeviri sürecinde saptanan farklılıklar araştırmacılar tarafından incelenerek, ölçek maddeleri kullanılan dilin anlaşılırlığı ve orijinal maddelerle anlam tutarlılığı da gözetilerek düzeltilmiştir. Elde edilen Türkçe formun anlaşılırlığı ve maddelerin kültürel uygunluğu için uzman görüşü alınmıştır. Bu çerçevede psikoloji alanında iki öğretim üyesinin son değerlendirmesi ışığında araştırmacılar tarafından ölçeğin ön deneme formu oluşturulmuştur. Ölçekler birbirinden ayrı olarak ön denemeye tabi tutulmuş, ön deneme formları farklı eğitim, yaş ve meslek grubuna mensup 15 ve 20 kişiden oluşan iki farklı örnekleme dağıtılmış, katılımcılardan kendilerine verilen ölçek maddelerini biçimsel olarak ve anlaşılırlık açısından incelemeleri, varsa önerilerini yazmaları istenmiştir. Çeviri-geri çeviri, uzman görüşü ve ön deneme süreçlerinin sonucunda son hali verilen ölçeklerin Türkçe versiyonu hazırlanmıştır.

Veri toplama işleminin öncesinde Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin alınmıştır. Yine etik ilkelere uygun olarak, katılımcılar araştırmanın akademik amaçlarla yürütüldüğü, amacın tek tek bireyler hakkında bilgi toplamak olmadığı, bu nedenle de isim ya da kimliği belli edecek herhangi bir şeyin yazılmasına gerek olmadığı konusunda bilgilendirilirmiştir. Ardından gönüllü katılımlarını göstermek için onam formunu onaylamaları gerektiği katılımcılara belirtilmiştir. Verileri internet üzerinden toplanan bu çalışmada, katılımcılar sırasıyla demografik soru formunu, psikolojik şiddet, fiziksel şiddet ve yaralanma ölçeklerini ve psikolojik belirtilere ilişkin ölçeği doldurmuşlardır.

BULGULAR

Her iki psikolojik şiddet ölçeğinin faktör yapıları, madde-toplam korelasyonları, güvenirlik değerleri ve psikolojik belirtilerle ilişkileri ayrı ayrı incelenmiş, daha sonra bu ölçeklerin kendi aralarındaki ilişkileri test edilmiştir. Bulgular her bir ölçek için ayrı ayrı aşağıda rapor edilmiştir.

Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri'nin Psikometrik Özellikleri

Geçerlik. Ölçeğin geçerliği farklı yapı geçerliği sınama yöntemleri kullanılarak test edilmiştir. Bu anlamda öncelikle faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör yapıları Varimaks eksen döndürme yöntemi ile test edilmiştir. KPKME'nin faktör yapısını incelemek amacı ile yürütülen Temel Bileşenler Analizi'nde Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri .92 olarak elde edilmiş, Bartlett Küresellik Testi sonucu anlamlı bulunmuştur ($\chi^2(1431) = 12215.52, p \leq 0.01$). Özdeğeri 1 ve 1'in üstünde olan 11 faktör toplam varyansın %70.26'sını açıklamıştır. Faktör sayısını tespit etmek amacı ile yamaç eğimi grafiği incelenmiş ve üç ya da dört faktörün ölçeğin faktör yapısına uygun olduğu gözlenmiştir. Tolman'ın çalışmasında binişen iki faktörün (hükmetme/yalıtma) Türkçe form için sağlıklı şekilde ayrıştığı görülmüştür. Bu nedenle 3 faktörlü yapının en sağlıklı dağılıma sahip olduğu kararına varılmıştır. Tablo 2'de KPKME'nin ortalamaları, standart sapmaları, madde-toplam korelasyonları, faktör yükleri, açıklanan varyans yüzdeleri ve iç tutarlılık katsayıları gösterilmektedir. Toplam varyansın %34.92'si ilk faktör, %9.88'i ikinci faktör ve %5.78'i üçüncü faktör tarafından açıklanmıştır. Faktör yüklerinin .81 ve .40 arasında değiştiği gözlenmiştir.

Tablo 2. KPKME'nin ortalamaları, standart sapmaları, madde-toplam korelasyonları, faktör yükleri, açıklanan varyans yüzdeleri ve iç tutarlılık katsayıları

Maddeler	*Ort.*	*S*	Madde Toplam Korelasyonu	Duygusal/Sözel	Hükmetme	Yalıtma
1	1.53	.87	.54	.54		
2	1.64	.98	.69	.64		
3	1.64	1.07	.72	.70		
4	2.11	1.29	.65	.70		
7	1.61	1.17	.52	.51		
8	1.93	1.27	.78	.79		
9	2.05	1.36	.75	.74		
10	1.42	.91	**.48**	.41		
11	1.65	1.10	.66	.70		
12	2.30	1.22	.73	.76		
13	1.58	1.12	**.79**	.77		
14	2.26	1.34	.58	.65		
15	1.90	1.19	.55	.63		
16	1.96	1.25	.54	.62		
17	2.07	1.31	.66	.77		
18	2.02	1.26	.67	.80		
19	1.62	1.12	.54	.56		
20	2.21	1.43	.72	.77		
25	1.63	1.09	.67	.57		
45	2.01	1.30	.73	.81		

46	1.99	1.32	.77	.74		
48	1.75	1.29	.78	.69		
49	1.73	1.25	.76	.73		
50	2.10	1.31	.64	.62		
51	1.79	1.22	.74	.65		
56	1.66	1.14	.56	.64		
6	1.19	.91	.42		.56	
21	1.33	1.00	.52		.54	
22	1.48	1.11	**.71**	.56	.55	
23	1.80	1.43	.46		.61	
24	1.28	1.33	.40		.72	
27	1.20	1.07	.47		.65	
28	1.43	1.25	.43		.63	
29	1.21	1.11	.36		.58	
30	1.49	1.23	.39		.54	
31	1.00	.49	.21		.59	
37	1.01	1.00	.30		.65	
39	1.32	.94	.55		.49	
41	1.15	1.00	**.18**		.40	
47	1.15	.83	.44		.47	
52	1.05	.74	.44		.60	
57	.82	.69	.22		.65	
58	.101	.49	.32		.53	
26	1.87	1.23	.59	.55		.55
32	2.08	1.34	.52	.50		.59
33	2.43	1.39	.41	.41		.58
34	1.41	.98	**.**62			.69
35	1.53	.99	.56			.70
36	1.38	.96	.56	.49		.52
38	1.10	.68	.41		.45	.50
40	1.35	.90	**.67**	.44		.59
42	1.16	.73	.43			**.73**
43	1.20	.70	.50			.66
44	1.28	.98	**.19**			**.40**
Özdeğer				18.855	5.337	3.122
Açıklanan Varyans (%)				34.917	9.884	5.782
İç tutarlılık katsayısı				.96	.89	.88

Not: .40'un altındaki faktör yükleri rapor edilmemiştir. Madde-toplam korelasyonlarında ve faktör yüklerinde en küçük ve en yüksek değerler koyu yazılmıştır. Madde-toplam korelasyonları faktör bazında olup, maddenin kendisinin dahil olmadığı düzeltilmiş korelasyon değerlerini yansıtmaktadır. KPKME: Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri

Yapılan faktör analizi sonuçlarına göre, maddelerin faktör dağılımı ölçeğin geliştirildiği özgün çalışmadan kimi noktalarda farklılaşmıştır. Öncelikle, 5. ve 55. maddeler özgün faktörler yerine duygusal/sözel şiddet faktörüne yüklendikleri ve kavramsal içerik olarak bu faktöre uygun olmadıkları için daha sonraki analizlerden çıkarılmıştır. Tolman'ın çalışmasında her iki faktöre de .40 üzerinde yük veren 6, 23, 24, 29, 37, 57 ve

58. maddelerin bu çalışmada hükmetme faktörüne yüklendikleri gözlenmiştir. Maddelerin içeriği incelendiğinde bu maddelerin çoğunlukla (6, 23, 24 ve 37. maddeler) ev içi sorumluluklara ilişkin maddeler olduğu, erkeğin kadının geleneksel cinsiyet rollerine uygun olarak ev işleri veya çocuk bakımı konusunda baskılayıcı bir tutum sergilediği davranışların örneklendiği görülmüştür. Erkeğin kadın üzerinde hakimiyet kurması ile ilişkili birçok farklı davranışa ek olarak, Türkiye'de kadınlar tarafından ev içi sorumluluklara ilişkin zorlayıcı tavırların da üzerlerinde baskı kuran unsurlar olarak algılandığı düşünülerek bu maddeler analizlerden çıkarılmamış, hükmetme faktörüne dahil edilmiştir. Benzer şekilde 29.[2], 57.[3] ve 58.[4] maddeler ise ekonomik ve sosyal baskı ve tahakküm unsuru barındırmaları sebebiyle içerik olarak yine hükmetme faktörüne uygun görülerek saklanmıştır. Ölçeğin 1. maddesi[5], 7. maddesi[6] ve 25. maddesi[7] ise, özgün çalışmada hükmetme/yalıtma faktörüne yüklenirken, bu çalışmada duygusal/sözel şiddet faktörüne yüklenmiştir. Ancak fiziksel görünüşü küçük görmenin, aynı faktördeki "eşi aptalmış gibi görme" gibi duygusal şiddet kapsamında değerlendirilebileceği, eleştirel ifadeler kullanma ve emir verme eylemlerinin sözel şiddet kapsamında da değerlendirilebileceği düşünülerek bu maddeler analiz sonuçlarında yüklendikleri faktörlere uygun görülerek korunmuştur. Bunun dışında kalan maddelerin dağılımları özgün çalışma ile tutarlıdır. Ayrıca, Tolman'ın çalışmasında herhangi bir faktöre yüklenmeyen veya her iki faktöre de .40 üzerinde yük veren 53. ve 54. maddeler bu çalışmada da kuramsal olarak uygun bir faktör dağılımı göstermemişler, bu nedenle daha sonraki analizlere alınmamışlardır.

KPKME'nin geçerliği ayrıca aynı yapıyı ölçen PİP ile ilişkisi incelenerek test edilmiştir. Hükmetme ile kıskançlıkla kontrol faktörlerinin birbiriyle ilişkisi dışında, KPKME'nin tüm faktörleri PİP'in tüm faktörleri ile anlamlı ilişki göstermiştir ($.35 \leq r \leq .80$). Genel psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini gösteren PİP toplam puanı KPKME'nin faktörlerinden hükmetme ile .39, yalıtma ile .73 ve duygusal/sözel şiddet ile .84 olmak üzere yine anlamlı korelasyonlar göstermiştir. Bu değerler Tablo 4'te sunulmuştur.

KPKME'nin yapı geçerliği psikolojik semptomlarla olan ilişkisi incelenerek de test edilmiştir. Tablo 4'te de görüleceği üzere, KPKME'nin faktörleri anksiyete

2 "Eşim/erkek arkadaşım ailemizi geçindirmek için yeterince katkıda bulunmamıştır."
3 "Eşim/erkek arkadaşım çocuklarımı benden uzaklaştıracağını söyleyerek beni tehdit etmiştir."
4 "Eşim/erkek arkadaşım beni akıl hastanesine yatırmakla tehdit etmiştir."
5 "Eşim/erkek arkadaşım fiziksel görünüşümü küçümsemiştir."
6 "Eşim/erkek arkadaşım evi çekip çevirme tarzımı eleştirmiştir."
7 "Eşim/erkek arkadaşım bana emirler yağdırmıştır."

($.17 \leq r \leq .47$), depresyon ($.16 \leq r \leq .51$), olumsuz benlik ($.20 \leq r \leq .52$), somatizasyon ($.16 \leq r \leq .34$) ve hostilite ($.21 \leq r \leq .54$) olmak üzere araştırma kapsamında ölçülen tüm psikolojik semptomlarla anlamlı ilişki göstermiştir. Bunlara ek olarak, KPKME'in tüm faktörleri fiziksel şiddet ($.23 \leq r \leq .50$) ve yaralanma ($.23 \leq r \leq .48$) ile anlamlı ilişkilere sahip bulunmuştur.

Son olarak, ölçeklerin toplam puanı ile faktörler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. KPKME'nin toplam puanı, duygusal/sözel şiddet ($r = .97$, $p \leq .01$), hükmetme ($r = .96$, $p \leq .01$), ve yalıtma ($r = .97$, $p \leq .01$) ile anlamlı düzeyde ilişkilere sahip bulunmuştur.

Madde-Toplam Korelasyonları. Sorunlu maddeler temizlenip kalan maddelerin madde-toplam korelasyonları incelendiğinde KPKME faktörlerinden hükmetme için madde-toplam korelasyonları .31 ile .67, yalıtma için .25 ile .75, duygusal/sözel şiddet için .46 ile .82 arasında gözlenmiştir. KPKME'nin toplam puanı için madde toplam korelasyonları .25 ile .77 arasındadır.

Güvenirlik. Ölçeğin Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde, hükmetme faktörü .89, yalıtma faktörü .88 ve duygusal/sözel şiddet faktörü .96 düzeyinde iç tutarlılık göstermiştir. Bu değerler ölçeğin güçlü güvenirlik değerlerine sahip olduğuna işaret etmektedir.

Psikolojik İstismar Profili'nin Psikometrik Özellikleri

Geçerlik. Ölçeğin geçerliği farklı yapı geçerliği sınama yöntemleri kullanılarak test edilmiştir. Bu anlamda öncelikle faktör analizi gerçekleştirilmiştir. Faktör yapıları varimaks eksen döndürme yöntemi ile test edilmiştir. PİP'in faktör yapısını incelemek amacı ile yürütülen Temel Bileşenler Analizi'nde Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri .91 olarak elde edilmiş, Bartlett Küresellik Testi sonuçları anlamlı bulunmuştur ($\chi^2(210) = 4277.57$, $p \leq 0.01$). Özdeğeri 1 ve 1'in üstünde olan dört faktör toplam varyansın %69.55'ini açıklamıştır. Faktör sayısını tespit etmek amacı ile yamaç eğimi grafiği incelenmiş ve üç ya da dört faktörün ölçeğin faktör yapısına uygun olduğu gözlenmiştir. Sackett ve Saunders'ın (1999) ölçek geliştirme çalışması ile tutarlı olarak maddelerin dört faktöre yüklendiği gözlenmiştir. Bu nedenle özgün çalışma ile uyumlu olan dört faktörlü yapı tercih edilmiştir. Tablo 3'te de görülebileceği gibi toplam varyansın %43.23'ü ilk faktör, %15.46'sı ikinci faktör, %5.99'u üçüncü faktör ve %4.87'si dördüncü faktör tarafından açıklanmıştır. Faktör yükleri .35 ve .87 arasında gözlenmiştir.

Tablo 3. PİP'nin ortalamaları, standart sapmaları, madde-toplam korelasyonları, faktör yükleri, açıklanan varyans yüzdeleri ve iç tutarlılık katsayıları

Maddeler	*Ort.*	*S*	Madde toplam korelasyonu	Kıskançlıkla kontrol etme	Yok sayma	Özellikleriyle alay etme	Davranışlarını eleştirme
1	2.50	1.78	.81	.78			
3	2.11	1.78	.84	.83			
4	1.94	1.63	**.87**	**.87**			
7	2.15	1.70	.83	.82			
10	1.88	1.69	**.87**	.87			
15	1.77	1.58	.80	.79			
5	2.25	1.69	.83		.78		
8	2.05	1.69	**.87**		.74		
11	2.37	1.80	.84		.77		
16	2.56	1.93	.84		**.82**		
6	1.75	1.47	.87			**.82**	
9	1.56	1.29	**.89**			**.**82	
13	1.84	1.49	.85		.51	.60	
21	1.77	1.50	.81		.43	**.52**	
2	1.60	1.34	.86				**.83**
12	1.38	1.05	**.80**				.72
14	1.80	1.43	**.90**		.38		**.**77
Özdeğer				9.078	3.247	1.257	1.024
Açıklanan Varyans(%)				43.229	15.461	5.987	4.875
İç tutarlılık katsayısı				.91	.87	.87	.81

Not: .40'un altındaki faktör yükleri rapor edilmemiştir. Madde-toplam korelasyonlarında ve faktör yüklerinde en küçük ve en yüksek değerler koyu yazılmıştır. Madde-toplam korelasyonları faktör bazında olup, maddenin kendisinin dahil olmadığı düzeltilmiş korelasyon değerlerini yansıtmaktadır. PİP: Psikolojik İstismar Profili

Dört maddenin (13, 17, 19 ve 21. Maddeler), bir başka faktöre ait oldukları faktörden daha güçlü yük verdikleri görülmüştür. Faktör analizi öncesi incelenen madde-toplam korelasyonları ve maddeler arası korelasyonlarda da 17.[8] ve 19. maddelerin[9] korelasyon katsayılarının diğer maddelere göre belirgin şekilde daha düşük olduğu görülmüştür. Kıskançlıkla kontrol etme için madde-toplam korelasyonları 17. maddede .48 ve 19. maddede .60 olarak hesaplanmış, diğer maddelerde bu değer en düşük .72 olarak hesaplanmıştır. Kıskançlıkla kontrol etme faktörüne ait maddelerin kendi arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, 17. maddenin .34 ile .47 arasında, 19. maddenin ise .47 ile .51 arasında değerlere sahip olduğu ve bu katsayıların tüm korelasyon katsayıları içinde en düşük değerler olduğu görülmüştür. Hem madde-toplam korelasyonları, hem faktör dağılımı göz önünde bulundurularak, sekiz maddeden oluşan kıskançlıkla kontrol

8 "Onun isteklerine boyun eğmezseniz sizi değerli bir eşyanıza, evcil hayvanınıza, arkadaşınıza veya akrabanıza zarar vermekle tehdit eder."

9 "Sizi başkalarıyla ilişki yaşamakla veya başka şeylerle suçlayarak geç saatlere kadar uyutmaz."

etme faktörünün madde çeşitliliğinin yeterli olduğu düşünülmüş ve 17 ile 19. maddelerin ölçekten çıkarılmasına karar verilmiştir. Özellikleriyle alay etme faktörüne ait madde-toplam korelasyonları, 13.[10] ve 21. maddeden[11] ziyade 18. maddenin[12] madde-toplam korelasyon değerinin (r = .53) en düşük değere karşılık geldiğini göstermiştir. Benzer şekilde aynı faktöre ait maddeler arası korelasyonlar incelendiğinde de 13. ve 21. maddenin değil, 18. maddenin maddeler arası korelasyonların en düşük değerlerine ($.34 \leq r \leq .59$) sahip olduğu görülmüştür. Bu madde çıkarıldığında, 13. ve 21. maddelerin yine birden fazla faktöre yük vermelerine karşın kendi faktörlerine daha çok yük verdikleri tespit edilmiştir. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra yok sayma faktöründe birden fazla faktöre yük veren 20. maddenin[13] değerleri incelenmiştir. Madde-toplam korelasyonu bu madde için .54 iken diğer maddelerde en düşük .72'dir. Maddeler arası korelasyonları da en düşük madde yine 20. madde olarak tespit edilmiştir ($.43 \leq r \leq .50$). Bu maddenin çıkarılması ile daha temiz bir faktör dağılımına ulaşılmıştır. Sonuç olarak, 13. ve 21. maddeler kendi faktörü dışında bir başka faktöre yük vermiş olsalar da en yüksek yükü kendi faktörlerine vermişlerdir. Ayrıca, orijinal ölçeğin maddeleri ve faktör yapısı ile birlikte mümkün olduğunca korunabilmesi amacıyla bu maddelerin ölçekte kalmasına karar verilmiştir. Bu haliyle ölçeğin açıkladığı toplam varyans %74.37'dir. Kıskançlıkla kontrol etme faktörü toplam varyansın %26'sını, yok sayma %19.98'ini, özellikleri ile alay etme %14.54'ünü ve davranışlarını eleştirme de %13.85'ini açıklamaktadır. Tüm bu işlemlerde, her faktörde en az 3 madde olmasına ve faktörlerin kavramsal içeriklerini koruması için önemli maddelerin ölçekte tutulmasına dikkat edilmiştir.

PİP'in geçerliği bir başka psikolojik şiddet ölçeği olan KPKME ile ilişkisi incelenerek de test edilmiştir. Daha önce belirtildiği üzere, PİP'in kıskançlık ile kontrol faktörü ile KPKME'NİN hükmetme faktörü arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir. Bunun haricindeki faktörlerin tümü KPKME'nin tüm faktörleri ile anlamlı ilişki göstermiştir ($.35 \leq r \leq .80$).

PİP'in yapı geçerliliğini sınamak amacıyla psikolojik semptomlarla ilişkisi de irdelenmiştir. Tablo 4'te de görülebileceği üzere PİP'in faktörleri anksiyete ($.29 \leq r \leq .43$), depresyon ($.32 \leq r \leq .47$), olumsuz benlik ($.33 \leq r \leq .49$), somatizasyon ($.16 \leq r \leq .30$) ve hostilite ($.38 \leq r \leq .47$) olmak üzere araştırma kapsamında ölçülen tüm psikolojik

10 "Kendinizde en çok beğendiğiniz veya değer verdiğiniz özelliklerinizle alay eder."
11 "Zaferlerinizle dalga geçer, planlarınızla ilgili cesaretinizi kırar veya başarılarınızı küçümser."
12 "Size 'sürtük' veya 'orospu' gibi cinsel imalar içeren isimler takar."
13 "Seks yapma isteğinizi görmezden gelir ya da sizi heyecanlandıracak veya tatmin edecek şeyleri yapmaz."

Tablo 4. Çalışma 1 KPKME ve PİP'in faktörleri ile ilişkili değişkenler için ortalamalar, standart sapmalar ve aralarındaki korelasyon katsayıları

	Ort.	*S*	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
1. KPKME Toplam	2.50	1.33	-	.96**	.97**	.96**	.97**	.80**	.91**	.91**	.85**	-.21	-.20	-.11	-.23	-.30*	.83**	.77**
2. PIP Toplam	3.31	2.17		-	.95**	.88*	.95**	.88**	.92**	.94**	.86**	-.19	-.21	-.09	-.27	-.30*	.82**	.80**
3. Duygusal / Sözel Şiddet (KPKME)	1.86	.88				.50**	.66**	.51**	.75**	.79**	.67**	.47**	.51**	.52**	.34**	.54**	.50**	.48**
4. Hükmetme (KPKME)	1.23	.61				-	.33**	.09	.47**	.44**	.35**	.17**	.16**	.20**	.20**	.21**	.40**	.39**
5. Yalıtma (KPKME)	1.52	.68					-	.80**	.41**	.50**	.37**	.33**	.36**	.38**	.29**	.42**	.23**	.23**
6. Kıskançlıkla Kontrol Etme (PIP)	1.89	1.23						-	.37**	.50**	.35**	.31**	.34**	.37**	.23**	.38**	.05	.06
7. Yok Sayma (PIP)	2.21	1.40							-	.75**	.62**	.42**	.48**	.47**	.30**	.45**	.37**	.33**
8. Özellikleriyle Alay Etme(PIP)	1.64	1.11								-	.63**	.44**	.46**	.50**	.28**	.47**	.42**	.42**
9. Davranışlarını Eleştirme (PIP)	1.59	1.09									-	.33**	.34**	.38**	.16**	.39**	.32**	.35**
10. Anksiyete	1.73	.80										-	.90**	.90**	.74**	.83**	.24**	.19**
11. Depresyon	2.14	1.00											-	.89**	.72**	.83**	.23**	.18**
12. Olumsuz benlik	1.77	.85												-	.67**	.81**	.24**	.21**
13. Somatizasyon	1.50	.60													-	.70**	.23**	.20**
14. Hostilite	1.86	.81														-	.24**	.22**
15. Fiziksel şiddet	.38	.86															-	.79**
16. Yaralanma	.16	.51																-

Not. * $p < .05$, ** $p < .001$. KPKME: Kadına Psikolojik Kötü Muamele Envanteri, PİP: Psikolojik İstismar Profili

semptomlarla anlamlı yönde ilişki göstermiştir. Buna ek olarak, PİP'in kıskançlıkla kontrol faktörü haricindeki tüm faktörleri beklentilere uygun olarak fiziksel şiddet ($.32 \leq r \leq .42$) ve yaralanma ($.33 \leq r \leq .42$) ile anlamlı ilişki göstermiştir.

Son olarak, ölçeklerin toplam puanı ile faktörler arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. PİP toplam puanı, kıskançlıkla kontrol etme ($r = .76$, $p \leq .01$), yok sayma ($r = .81$, $p \leq .01$), özellikleriyle alay etme ($r = .83$, $p \leq .01$) ve davranışlarını eleştirme ($r = .71$, $p \leq .01$) ile anlamlı düzeyde ilişkilere sahip bulunmuştur.

Madde-Toplam Korelasyonları. Sorunlu maddeler temizlenip kalan maddelerin faktörlerin toplam puanları ile madde-toplam korelasyonları incelendiğinde psikolojik şiddet faktörlerinden kıskançlıkla kontrol etme için .73 ile .82, yok sayma için .73 ile .79, özellikleriyle alay etme için .70 ile .79 ve davranışlarını eleştirme için .63 ile .73 arasında gözlenmiştir. PİP'in toplam puanının madde-toplam korelasyonları ise .51 ile .74 arasında gözlenmiştir. Bir önceki bölümde KPKME'nin madde-toplam korelasyonları ile karşılaştırıldığında (en düşük değerler hükmetme için .31, yalıtma için .25 ve duygusal/sözel şiddet için .46) PİP'e ait madde-toplam korelasyonlarının daha güçlü olduğu görülmektedir.

Güvenirlik. Ölçeğin güvenirliğini test etmek amacı ile PİP'in faktörleri ve bütün ölçek için Cronbach Alpha değerleri incelenmiştir. Kıskançlıkla kontrol etme .92, yok sayma .88, özellikleriyle alay etme .88 ve davranışlarını eleştirme .81 düzeyinde iç tutarlılık gösterdiği saptanmıştır. Bütün ölçeğin iç tutarlılık değeri ise .92 olarak elde edilmiştir.

ÇALIŞMA 2: SIĞINMA EVİ ÇALIŞMASI

Psikolojik şiddetin kronikleştiği noktalarda çok ağır saldırgan davranışları içerebildiği bilinmektedir. Öldürmekle veya fiziksel şiddet uygulamakla tehdit etmek, kişiyi günlük yaşamının hemen her noktasında ısrarlı şekilde takip etmek, ailesi veya çocuklarıyla ilişkilerini sınırlamak veya sonlandırmak, bir mekana hapsederek hareket sınırlılığı getirmek gibi aşırı saldırgan davranışlar (Follingstad, 2011) feminist psikolojide "ataerkil terör" olarak tanımlanmaktadır (Kimball, 2001). Aile içi şiddeti ölçmek için geliştirilen araçların ataerkil terörü ne derece ölçebildiği alan yazında önemli bir tartışma konusudur. Dolayısıyla, Türkçeye uyarlanan ölçeklerin ağır şiddet gören mağdurlar için de sınanması hem incelenen şiddet türünün kültüre özgü kavramsal içeriği hem de

uygulamada hangi örneklemlere uygun olduğuna ilişkin bilgi verebilir. Bu çalışmada, PİP ve KPKME'nin ayırt edici geçerliğini sınamak amacıyla yoğun şiddete maruz kalan kadınlardan oluşan bir örneklemle ikinci bir çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla, bir sığınma evinden veri toplanarak ilk çalışma ile belirli çerçevelerde karşılaştırılmasının ölçeklerin alandaki kullanımına ilişkin daha fazla bilgi verebileceği düşünülmüştür.

YÖNTEM

Örneklem

Araştırmanın örneklemini Akdeniz Bölgesinde yer alan bir sığınma evinde kalmak için başvuru yapan ve çalışmaya gönüllü olarak katılmak isteyen 38 kadın oluşturmaktadır. Katılımcılardan 11 tanesi boş veri nedeniyle veya tüm anketlerde tek tip şık (örneğin son şıkkı) veya birden fazla şık işaretledikleri için, 4 katılımcı ise söz konusu romantik ilişkinin bitiş tarihinin en fazla iki yıl öncesi olması ön koşulunu sağlamadığı için analizlerden çıkarılmıştır. Analizler kalan 23 katılımcı üzerinden yürütülmüştür. Oldukça sınırlı sayıda katılımcıya ulaşılmasına karşın sığınma evlerinden toplanan veriler kadına yönelik şiddet çalışmaları açısından değerli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca Sackett ve Saunders'ın (1999) ölçek geliştirme çalışmasında rapor ettiği sığınma evi bulgularının 30 kişilik bir örnekleme sahip olduğu düşünülerek, Türkiye'den toplanan bu sınırlı sayıdaki verinin uluslararası karşılaştırma açısından da değerli olduğuna karar verilmiştir. Ancak bu dar örneklem kimi istatistiksel analizlerin güvenirliğini mümkün kılmadığı için sığınma evi çalışmasında ölçeklerin psikometrik özellikleri test edilememiş, sadece ayırt edici geçerlikleri sınanabilmiştir.

Çalışmaya katılan kadınların yaşları 21 ile 51 arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 29.79'dur (S = 8.24). Araştırmaya katılanların büyük bir kısmı evli olsalar da (%73.9), tamamına yakını (%87) söz konusu ilişkinin bittiğini bildirmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%82.6) lise ve altı eğitim düzeyine sahiptir. Katılımcıların önemli bir bölümü (%56.5) ilişkileri esnasında çalışmadığını belirtmiştir. Tablo 5'te çalışmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri daha detaylı bir şekilde gösterilmektedir.

Tablo 5. Çalışma 2 katılımcılarının demografik özellikleri

		N	%
	18-30	16	72.7
Yaş	31-50	5	21.7
	51-66	1	4.3
	Evli	17	73.9
Medeni hal	Bekâr	4	17.4
	Diğer	2	8.6
İlişkinin devam durumu	Devam ediyor	3	76.8
	Bitti	20	23.2
Çocuk	Var	20	87
	Yok	3	13
	1	6	26.1
Çocuk sayısı	2	7	30.4
	3 ve 3+	7	30.4
	Kırsal	6	26.1
En uzun süre yaşanan yer	Şehir	8	34.8
	Büyükşehir	9	39.1
	Kırsal	2	8.7
Şu an yaşanan yeri	Şehir	11	47.8
	Büyükşehir	10	43.5
	İlköğretim	14	60.9
Eğitim	Lise	4	17.4
	Diğer	5	21.7
	Çalışıyor	2	8.7
İlişki esnasında çalışma durumu	Düzensiz iş	8	34.8
	Çalışmıyor	13	56.5
	Toplam	**23**	**100**

Veri Toplama Araçları

Sığınma evi çalışmasında birinci çalışmada kullanılan veri toplama araçları bir değişiklik yapılmaksızın kullanılmıştır. Tüm katılımcılardan PİP ve KPKME'ye ek olarak Çatışma Taktikleri Ölçeği ile Kısa Semptom Envanteri'ni doldurmaları istenmiştir.

İşlem

Araştırma öncesinde Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin alınmıştır. Çalışmanın verileri Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından alınan izinler sonucunda sığınma evinde çalışan sosyal çalışmacı ve psikologlar yardımıyla kağıt-kalem yöntemi kullanılarak katılımcıların sığınma evine başvurdukları esnada toplanmıştır. Araştırma verileri gönüllülük ilkesine uygun olarak elde edilmiştir. Anket öncesinde katılımcılara araştırmanın amacı ve ölçeklerin nasıl doldurulacağı hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmanın akademik amaçlarla yürütüldüğü, amacın tek tek bireyler hakkında bilgi toplamak olmadığı, bu nedenle de isim ya da kimliği belli edecek herhangi bir şeyin yazılmasına gerek olmadığı belirtilmiştir.

BULGULAR

Sığınma evinden toplanan veriler ölçeklerin faktör yapısını değerlendirmek için yeterli sayıya ulaşmadığı için analiz edilememiştir. Bu sebeple ilk araştırmanın faktör analizi bulguları bu araştırmanın sonuçlarının değerlendirilmesi için kıstas olarak alınmış, toplam puanlar ilk çalışmanın bulgularına uygun şekilde hesaplanmıştır. Ayrıca madde-toplam korelasyonları, ilişki geçerliği ve yaklaşan geçerlik gibi değerlendirmelerin bu sınırlı örneklemde güvenilir sonuçlar vermeyeceği düşünülerek ilgili geçerlik analizleri Sığınma Evi Çalışması için yapılmamıştır.

Güvenirlik

KPKME'nin Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde, hükmetme faktörü .91, yalıtma faktörü .93 ve duygusal/sözel şiddet faktörü .96 düzeyinde iç tutarlılık göstermiştir. Ölçeğin tümü için güvenirlik katsayısı .96'dır. PİP'in faktörleri için Cronbach Alpha değerleri incelendiğinde, kıskançlıkla kontrol etmenin .94, yok saymanın .83, özellikleriyle alay etmenin .96 ve davranışlarını eleştirmenin .96 düzeyinde iç tutarlılık gösterdiği saptanmıştır. Bütün ölçeğin iç tutarlılık değeri ise .95 olarak elde edilmiştir.

KPKME ve PİP'in Ayırt Ediciliği

KPKME ve PİP'in sığınma evine başvurmuş ve ağır psikolojik şiddet gören kadınlar ile normal popülasyon içinde benzer demografik özelliklere sahip kadınları ayırt edip edemediğine yönelik bir inceleme için Çalışma 1'in veri setinden sırasıyla medeni hal, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, aile gelir düzeyi ve ilişki süresi açısından sığınma evi verilerine benzerlik gösteren kadınların verileri seçilmiştir. Buna göre Çalışma 2'nin katılımcı sayısıyla eşitlemek amacıyla Çalışma 1'in örnekleminden Çalışma 2'nin örneklem büyüklüğüne uygun sayıda kişiyi seçmek için sırasıyla evli ve bekar dışında bir medeni hale sahip, 50 yaş üzeri, eğitim düzeyi üniversite ve üzeri, ilişki esnasında düzenli bir işte çalışan, ailesi 5000 TL ve üstü gelire sahip, ilişki süresi 1 yılın altında olan kadınlar elenmiştir. Bu eleme sonucunda Çalışma 1'de kalan 23 kadına ait veriler sığınma evi verileri ile birleştirilmiş ve bu yeni veri seti üzerinde bağımsız gruplar için t-testi analizi yapılmıştır. Sığınma evine başvuran kadınlar, normal popülasyonda web ankete katılan kadınlardan KPKME'nin ve PİP'in tüm faktörlerinde anlamlı düzeyde yüksek puanlar almıştır. PİP'in kıskançlıkla kontrol ($Ort_{çalışma2} = 1.81$, $S_{çalışma2} = 1.41$; $Ort_{çalışma1} = 4.84$, $S_{çalışma1} = 2.37$; $t(36) = 5.25$; $p < .01$), yok sayma ($Ort_{çalışma2} = 2.35$, $S_{çalışma2} = 1.39$; $Ort_{çalışma1} = 5.55$, $S_{çalışma1} = 1.89$; $t(40) = 6.45$; $p < .01$), alay etme ($Ort_{çalışma2} = 1.59$, $S_{çalışma2} = .79$; $Ort_{çalışma1} = 5.15$,

$S_{\text{çalışma1}}$ = 2.26; $t(27) = 7.13$; $p < .01$), davranışlarını eleştirme ($Ort_{\text{çalışma2}}$ = 1.26, $S_{\text{çalışma2}}$ = .63; $Ort_{\text{çalışma1}}$ = 3.93, $S_{\text{çalışma1}}$ = 2.77; $t(24) = 4.50$; $p < .01$) faktörleri ile KPKME'nin hükmetme ($Ort_{\text{çalışma2}}$ = 1.23, $S_{\text{çalışma2}}$ = .47; $Ort_{\text{çalışma1}}$ = 3.39, $S_{\text{çalışma1}}$ = 1.12; $t(29) = 8.54$; $p < .01$), yalıtma ($Ort_{\text{çalışma2}}$ = 1.51, $S_{\text{çalışma2}}$ = .48; $Ort_{\text{çalışma1}}$ = 3.72, $S_{\text{çalışma1}}$ = 1.23; $t(29) = 8.04$; $p < .01$) ve duygusal/sözel şiddet ($Ort_{\text{çalışma2}}$ = 1.63, $S_{\text{çalışma2}}$ = .52; $Ort_{\text{çalışma1}}$ = 3.51, $S_{\text{çalışma1}}$ = 1.11; $t(31) = 7.32$; $p < .01$) faktörleri için sığınma evine başvuran kadınlar, Çalışma 1'deki benzer demografik özelliklere sahip kadınlardan anlamlı düzeyde yüksek puanlar almıştır.

Sığınma evine başvuran kadınların "ataerkil terör" olarak nitelenebilecek şiddet davranışlarına büyük olasılıkla daha sık ve uzun süreli maruz kalmış olabilecekleri düşünülmektedir. Bu nedenle, sığınma evi örnekleminin Çalışma 1'de yüksek şiddet karşılaştırılması ölçeklerin "ataerkil terör" niteliğindeki şiddet vakalarına duyarlılığı konusunda bilgi verici olabilir. Dolayısıyla, eşlenik örneklemle yapılan karşılaştırmaya ek olarak, Çalışma 1'de PİP toplam puanına göre en yüksek psikolojik şiddet gören 23 kadın ayrıca belirlenmiş ve bu kadınların verileri sığınma evi verileri ile birleştirilmiştir. Yürütülen bağımsız gruplar için t-test analizleri sonucunda, sığınma evine başvuran kadınların (sırasıyla, *Ort.* = 3.39, *S* = 1.12; *Ort.* = 3.72, *S* = 1.23) hükmetme ve yalıtma faktörleri açısından Çalışma 1 örnekleminden yüksek psikolojik şiddet gören kadınlara (*Ort.* = 1.84, *S* = 1.14; *Ort.* = 2.68, *S* = .95) kıyasla daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür (sırasıyla, $t = 4.647$, $p < .001$; $t = 3.228$, $p < .001$).

TARTIŞMA

Güncel araştırmalarda psikolojik şiddete giderek daha fazla yer verilmektedir. Psikolojik şiddetin en az fiziksel şiddet kadar psikolojik sağlığa zarar verici olduğuna dair bulgular, bu ilişkiyi araştıran yeni araştırmalara duyulan ihtiyacı artırmaktadır (Sackett ve Saunder, 1999). Ölçüm aracı geliştirmek salt yöntemsel işlevinden öte, kavramsal tartışmalar gibi daha kapsamlı bilimsel soruların üretilmesi ve test edilmesine sunduğu katkılar nedeniyle de bilimin temel etkinliklerinden biridir (DeVellis, 2012). Ancak psikolojik şiddetin işevuruk tanımı ve ölçümüne ilişkin tartışmalar güncelliğini sürdürmektedir (Follingstad, 2011; Maiuro, 2001). Psikolojik şiddetin ölçümüne yönelik araçların geliştirilmesi, test edilmesi, farklı kültürlerde sınanması ve yenilenmesi gerek psikolojik şiddet araştırmaları gerekse toplumun psikolojik sağlığını destekleyici uygulamalar için ayrıca bir öneme sahiptir. Kadına karşı her türlü şiddetin oldukça yaygın olduğu ülkemizde fiziksel şiddet kadar diğer şiddet türlerine odaklanan araştırmalara duyulan ihti-

yaç gün geçtikçe önemli hale gelmektedir. Psikolojik şiddet konusunda ulusal çalışmalarda kullanılabilecek psikometrik özellikleri test edilmiş bir ölçüm aracının varlığı kadına yönelik şiddete karşı yürütülen mücadeleye de anlamlı katkılar sağlayabilir. Bu amaçla, Tolman (1989) tarafından geliştirilen KPKME ile Sackett ve Saunders (1999) tarafından geliştirilen PİP'in Türkçe'ye uyarlaması yapılmış ve ölçeklerin Türkçe formlarının yeterli güvenirlik ve geçerliği sağladığına ilişkin önemli kanıtlar elde edilmiştir.

KPKME'nin yapı geçerliğini incelemek amacıyla yapılan faktör analizleri özgün çalışma ile büyük oranda uyumlu olsa da kimi noktalarda önemli farklılıklar da gözlenmiştir. Ölçeğin özgün çalışmasında, Tolman (1989) KPKME'nin iki faktörlü bir yapıya sahip olduğunu bulgulamış ve kadına yönelik psikolojik şiddet stratejilerini hükmetme/yalıtma ve duygusal/sözel şiddet faktörleri olarak iki ana boyutta tanımlamıştır. Bu çalışmada ise hükmetme/yalıtma boyutu iki ayrı faktöre ayrışmış, dolayısıyla KPKME'nin Türkçe uyarlaması üç faktörlü bir yapı oluşturmuştur. Psikolojik şiddetin tanımı ve kapsamı kültürlerarası önemli farklılıklar barındırabilmektedir (Almosaed, 2004; Ellsberg, Jansen, Heise, Watts ve Garcia-Moreno., 2008; Garcia-Moreno, Jansen, Ellsberg, Heise ve Watts, 2006; Heise, Pallitto, Garcia-Moreno ve Clark, 2019; WHO, 2009). Dolayısıyla, şiddetin toplum tarafından nasıl algılandığı, hangi davranışların şiddet içerikli olarak nitelendiği aile içi şiddetin ölçümünde ve özellikle psikolojik şiddetin ölçümünde büyük öneme sahiptir. Bu çalışmada ev içi iş bölüşümlerine yönelik adaletsizlik ve baskıların kadınlarca erkeğin kendi üzerlerinde egemenlik kurma çabası olarak algılandığı dikkat çekmektedir. Türkiye genelinde Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından 2015 yılında yürütülen araştırma sonuçları evli kadınlar arasında cinsiyetçi tutumların yaygınlığını ortaya koysa da evlenmiş kadınların %71'i "yemek, bulaşık, çamaşır ve ütü gibi ev işlerini erkekler de yapmalıdır" ve %68'i "kadın elindeki parayı kendi istediği gibi harcayabilmelidir" ifadelerine katılmıştır (Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015). Söylemsel yaklaşım kadınlığı ev içi rol ve pratiklerin bir nedeni olarak değil, bu pratiklerin bir sonucu olarak değerlendirmektedir (Elçi, 2011). Bu anlamda kadınların ev işlerinde daha eşitlikçi bir iş bölümü veya aile harcamalarında ortak karar alma isteğinde görüldüğü gibi cinsiyetçi rollere ilişkin değişimler, kadın olmak kadar şiddetin tanımında da bir dönüşüme yol açmış olabilir.

Diğer şiddet türlerinde olduğu gibi psikolojik şiddetin de ölüm tehdidi, ısrarlı takip, izolasyon gibi ağır biçimleri feminist psikolojide ataerkil terör olarak adlandırılmaktadır (Kimball, 2001). Buna binaen, ataerkil terör söz konusu olduğunda psikolojik şiddet,

çoğunlukla fiziksel şiddet başta olmak üzere diğer şiddet türleriyle bir arada gitmektedir. Bu doğrultuda söz konusu psikolojik şiddet ölçüm araçlarının genel örneklem ve ataerkil teröre maruz kalan örneklemde çalışıp çalışmadığını görmek ve psikolojik şiddetin düzeyi ve seyrini bu iki grupta karşılaştırmak amacıyla iki çalışma yapılmıştır. İlk çalışmada katılımcılar genel örneklemi temsil ederken, ikinci çalışmanın örneklemini sığınma evinde kalan ve yüksek düzeyde şiddet görmüş kadınlar oluşturmaktadır.

KPKME'nin ilişki ve yaklaşan geçerliğini incelemek amacıyla PİP'in faktörleriyle, psikolojik semptomlarla ve fiziksel şiddetle olan ilişkisi incelenmiştir. Çalışma 1'de, hükmetme ile kıskançlıkla kontrol ilişkisi dışında, hükmetme, yalıtma ve duygusal/sözel şiddet faktörleri PİP'in bütünü ve tüm faktörleriyle ilişkili bulunmuştur. Çalışma 1'de şiddet ve kadın sağlığı konusundaki geçmiş araştırmalarla paralel olarak (Bkz., Follingstad, 2009), KPKME'nin faktörleri fiziksel şiddet ve yaralanmaya ek olarak araştırma kapsamında incelenen tüm psikolojik semptomlarla anlamlı ve beklendik yönde ilişkiler göstermiştir. Alan yazında da farklı psikolojik şiddet türleri içinde özellikle eşe hükmetme/gözünü korkutma (eşe ait eşyaları yok etme, eşini üstüne bir şey atmakla veya arkadaşlarına zarar vermekle tehdit etmek vb.) ile eşi aşağılamanın (eşe kendisinin çirkin, başarısız veya değersiz olduğunu söylemek vb.) fiziksel şiddetle çok güçlü ilişkiler barındırdığına dair bulgular mevcuttur (örn., Murphy ve Hoover, 1999). Ayrıca, psikolojik şiddete maruz kalma ile kadınların psikolojik sağlığı arasındaki ilişkileri inceleyen geçmiş araştırmalar psikolojik şiddetin özellikle depresyon ve anksiyete başta olmak üzere farklı birçok psikolojik belirtiyle ilişkili olduğuna dair güçlü bulgular sağlamaktadır (Bkz. Follingstad, 2009). Özetle, ilişki ve yaklaşan geçerliğine ilişkin bu çalışmanın bulguları alan yazındaki geçmiş çalışmalarla uyumludur. KPKME'nin iç tutarlılık değerleri Tolman'ın (1989) özgün çalışması ile paralel sonuçlar göstermiştir. Hem Çalışma 1, hem Çalışma 2 KPKME için yüksek düzeyde iç tutarlılık değerleri göstermiştir. Geçerlik ve güvenirlik analizleri bir bütün olarak KPKME Türkçe formu için güçlü psikometrik özelliklere işaret etmektedir.

PİP'in yapı geçerliğini incelemek amacıyla Çalışma 1'de yapılan faktör analizleri ölçek geliştirme çalışması ile tutarlı olarak dört faktörlü bir yapıya sahip olduğunu göstermiştir. Sorunlu maddelerin çıkarılmasının ardından ölçek maddeleri oldukça sağlıklı bir faktör dağılımı göstermiştir. Her ne kadar ölçeğin iki maddesi birden fazla faktöre yük verse de bu maddelerin kendi faktörlerine daha yüksek faktör yükü verdiği ve madde-toplam korelasyonlarında kendi faktörleri ile güçlü ilişkiler gösterdiği görülmüştür.

Araştırma verilerinin internet üzerinden toplandığı ve farklı örneklem ve metodolojilerle yürütülecek gelecek araştırmalarda daha sağlıklı sonuçlar elde edilebileceği de düşünülerek maddeler mümkün olduğunca korunmak istenmiştir.

PİP'in yaklaşan geçerliğini incelemek amacıyla fiziksel şiddet ve psikolojik semptomlar ile ilişkisi incelenmiştir. Çalışma 1'de, alan yazınla tutarlı olarak PİP'in faktörleri anksiyete, depresyon, olumsuz benlik, somatizasyon ve hostilite olmak üzere araştırma kapsamında ölçülen tüm psikolojik semptomlarla anlamlı ve pozitif yönde ilişki göstermiştir. Ancak örneklem sınırlılığı sebebiyle aşırı şiddet vakaları için incelenemeyen bu ilişkilerin, gelecek araştırmalarda farklı örneklemler üzerinde incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

Çalışma 1'de PİP'in kıskançlıkla kontrol dışındaki tüm faktörleri fiziksel şiddet ve yaralanma ile anlamlı ilişki göstermiştir. Alan yazındaki geçmiş araştırma bulgularına göre ise cinsel kıskançlık veya erkeğin kadını cinsel açıdan sahiplenmesi erkeğin kadına uyguladığı fiziksel ve cinsel şiddetin gerekçesi olarak karşımıza en sık çıkan unsurlardır (örn., Gage ve Hutchinson, 2006; Goetz ve Shackelford, 2009). Benzer şekilde, Sackett ve Saunders (1999) kıskaçlıkla kontrol etmenin depresyon ve düşük benlik saygısı ile görece düşük ilişki göstermesine karşın, fiziksel şiddetle ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Sosyal psikoloji araştırmalarında kültürler, onur kültürü (dignity cultures), görünür imaj kültürü (face cultures) ve namus kültürü (honor cultures) olarak kategorilendirilmektedir (Sakallı-Uğurlu ve Akbaş, 2013). Namus kültürlerinde, kadının cinsel davranışlarını düzenlemekle tanımlı aile onurunu korumak erkeğin geleneksel görevlerindendir. Ailenin onurunu tehdit eden ya da aşağılayan durumların ortaya çıkması halinde, erkek ailenin onurunu tekrar kazanmak için sosyal çevre tarafından belirlenmiş kimi eylemlerde bulunmak zorundadır (Bilgili ve Vural, 2011; Sakallı Uğurlu ve Akbaş, 2013; Sev'er ve Yurdakul, 2001). Türkiye'de egemen olan namus kültürünün kadına yönelik şiddette oynadığı rol namus cinayetleri gibi olgularda oldukça belirgindir. Ayrıca, erkeğin kadını cinsel yönden sahiplenerek kıskançlık göstermesi, kadına yönelik fiziksel şiddet ile yakından ilişkilidir. Kadınların fiziksel şiddet için en çok makul gördüğü gerekçe kadının eşini aldatması veya aldatma şüphesinin olması olarak gözlenmiştir (Hıdıroğlu, Topuzoğlu, Ay ve Karavuş, 2006; Yüksel, Akadlı Ergöçmen ve Çağatay, 2009; Yüksel-Kaptanoğlu ve Çavlin, 2015). Ancak, kıskançlığın fiziksel şiddete dönüşmesindeki dinamikler ülkemizde görgül olarak çalışılmamış bir konudur. Aile içi şiddet algısı ve tanımı kültürel değerler tarafından şekillendirildiğinden (Güler, Tel ve

Özkan Tuncay, 2005), namus kültürlerinde kadını kontrol etmeye yönelik davranışlar gibi kimi şiddet biçimleri hem kadın hem erkekler tarafından doğal karşılanabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'de sosyal bir norm olarak romantik ilişkilerin doğal bir parçası olarak kabul görebilen kıskançlığın her zaman fiziksel şiddete dönüşmeyebileceği altı çizilmesi gereken bir husustur. Buna bağlı olarak, hangi koşullarda ve hangi değişkenler aracılığında fiziksel şiddete dönüştüğü yine gelecekte çalışılması gereken bir konudur. Bir ölçek uyarlama çalışması olarak tasarlanan Çalışma 1'in bu kapsam sınırları içinde konuya derinlemesine cevaplar üretmesi mümkün olmamıştır. Ancak, Çalışma 1'in büyük oranda eğitim düzeyi görece yüksek, kent merkezli katılımcılardan oluşan örneklem ile yürütülmüş olması bu sonuçlarda etkili olmuş olabilir.

PİP'in iç tutarlılığına ilişkin analizler, Sackett ve Saunders'in (1999) çalışması ile benzer sonuçlar vermiştir. Çalışma 1 ve 2'nin PİP'e ait güvenirlik analizleri bütün ölçek için ve kıskaçlıkla kontrol etme, yok sayma, özellikleriyle alay etme ve davranışlarını eleştirme faktörleri için oldukça yüksek iç tutarlılık değerleri göstermiştir.

Yapılan bu geçerlik ve güvenirlik analizlerine ek olarak PİP ve KPKME'nin sığınma evine başvuracak kadar yoğun psikolojik şiddet gören ve normal popülasyon içinde benzer demografik özelliklere sahip kadınları birbirinden ne derece ayırt edebildikleri, bağımsız gruplar için t-test analizi yürütülerek incelenmiştir. Bu amaçla sığınma evine başvuran kadınların verileri Çalışma 1'de benzer sosyoekonomik düzeyden gelen ve benzer ilişki özelliklerine sahip kadınların verileri ile birleştirilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, hem KPKME hem de PİP sığınma evine başvurmayı gerektirecek nitelikteki psikolojik şiddet durumunu yaygın eş şiddetinden güçlü bir şekilde ayırt edebilmektedir. Bu bulgular ölçeklerin geçerliğine ilişkin ek destek sunmaktadır. Eşlenik örneklemler arasında yapılan karşılaştırmalara ek olarak, ölçeklerin kronikleşmiş aşırı psikolojik şiddet yaşantılarına ne derece duyarlı oldukları incelenmek istenmiştir. Bu amaçla, Çalışma 1'de psikolojik şiddete en fazla maruz kalan kadınlar seçilerek verileri sığınma evi verisi ile birleştirilmiştir. Ataerkil terör niteliği gösteren psikolojik şiddeti ayırt etme duyarlılığı açısından yapılan bu karşılaştırmalar, sadece KPKME'nin hükmetme ve yalıtma faktörlerinin sığınma evinde kalan kadınlar ile normal popülasyonda yüksek düzeyde psikolojik şiddet gören kadınları birbirinden ayırt edebildiğini göstermiştir. Dolayısıyla KPKME'nin ölçüm duyarlılığı PİP'e göre kimi üstünlüklere sahip görünmektedir. Buna bağlı olarak, ataerkil terör niteliğindeki psikolojik şiddetin ayırt edilmesini gerektiren amaç ve hipotezlere sahip gelecek araştırmalarda KPKME'nin kullanılması daha

sağlıklı olabilir. Ayrıca, açık hedefi kadını sindirmek olan ve kronikleşmiş psikolojik şiddet türlerine yönelik ölçüm araçları geliştirmeyi amaçlayan gelecek çalışmalarda madde havuzları oluşturulurken bu bulgular yol gösterici olabilir.

Araştırmanın önemli bir kısıtlılığı ölçeklerin faktör yapısını test etmek amacıyla kullanılan verilerin Çalışma 1'de internet üzerinde toplanmasıdır. Ölçeklerin yapı geçerliği sadece bilgisayar ve internet ulaşımına sahip ve bilgisayar kullanımı konusunda bilgi ve deneyimi olan kadın katılımcılar üzerinde test edilebilmiştir. Kağıt-kalem testi ile toplanan verilere sahip Sığınma Evi Çalışmasında katılımcı sayısının oldukça düşük olması nedeniyle yapı geçerliği bu örneklemde incelenememiştir. Dolayısıyla, gelecekte yapılacak çalışmalarda KPKME ve PİP'in psikometrik özelliklerinin farklı örneklemler ve farklı veri toplama teknikleri ile tekrar incelenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Özellikle, farklı sosyoekonomik düzeyden gelen kadınlardan oluşan örneklemler ölçeklerin kullanımına ilişkin daha sağlıklı bilgiler verecektir. Ayrıca KPKME'nin faktör analizlerinde birden fazla faktöre yük veren birçok maddenin bulunması ölçeğin faktör yapısının gelecek çalışmalarda daha geniş örneklemlerde sınanmasını gerekli hale getirmektedir.

SONUÇ

Kadına yönelik şiddet alan yazınında şiddetin ölçümü genel olarak önemli kısıtlılıklar barındırmaktadır. Arkins, Begley ve Higgins (2016) yakın ilişkilerde şiddeti ölçmeye yönelik alanda kullanılan 36 ölçüm aracını incelemiş, bunlardan sadece dördünün tüm şiddet türlerini (fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet) ölçtüğünü rapor etmişlerdir. Bu az sayıdaki ölçüm aracı da uygun bir kriterle karşılaştırmalı olarak incelenmemiş, yeterli örneklemle test edilmemiş, psikometrik özellikleri klinik alanda kontrol edilmemiş veya erkeklere yönelik çalışılmamıştır. Dolayısıyla yakın ilişkilerde şiddetin ölçümüne ilişkin ölçeklerin geliştirilmesi ve var olan ölçeklerin psikometrik özelliklerinin farklı örneklemlerde irdelenmesi büyük bir ihtiyaçtır. Özellikle psikolojik şiddetin tanımı, kapsamı, ölçümü ve hatta puanlanması konusunda süregiden tartışmalara karşın (Bkz., Follingstad, 2007), Tolman (1989) ve Sackett ve Saunders (1999) tarafından geliştirilen ve makalede tanıtılan ölçüm araçları güçlü psikometrik özelliklere sahiptir. PİP ve KPKME'nin Türkçe formları için geçerlik ve güvenirlik değerleri gelecek araştırmalar için oldukça umut vericidir.

Sonuç olarak, psikolojik şiddet sadece kadına yönelik şiddet türleri içerisinde en yaygın şiddet türü olması nedeni ile değil (Carney ve Barner, 2012), romantik eşler arasında

karşılıklı uygulanan en yaygın şiddet türlerinden biri olması nedeniyle de önemli bir konudur (Follingstad ve Edmundson, 2010). Ayrıca, psikolojik şiddet türlerinin diğer şiddet türleri ile ilişkilerinin tespit edilmesi ileride ortaya çıkabilecek fiziksel şiddetin önlenmesinde etkili bir rol üstlenebilir (Sackett ve Saunders, 1999). Bu çalışmada, psikolojik şiddeti konu alacak ulusal araştırmalarda kullanılmak üzere güçlü psikometrik özelliklere sahip ölçeklerin alana kazandırılması hedeflenmiştir. Bu amaçla uyarlanan KPKME'nin ve PİP'in Türkçe formlarının yeterli geçerlik ve güvenirlik değerlerine sahip olduğu görülmüştür. Ancak, bu ölçekleri farklı özelliklere sahip örneklemlerde farklı psikolojik kavramlarla ilişkili olarak test edecek yeni çalışmalar alana yöntemsel katkı sağlayacağı gibi, Türkiye'nin bütününde psikolojik şiddetin kavramsal olarak içeriği ve dinamikleri konusunda da bilgi verecektir. Ölçeklerin kadına yönelik şiddeti önleyici psikolojik çalışmalara yardımcı birer tarama aracı olarak kullanılabileceği de öngörülmektedir.

Teşekkür: Mersin Üniversitesi Kadın Araştırmaları Anabilim Dalı öğrencisi Sevinç Aslan Derin'e veri toplama sürecinde çalışmamıza sunduğu değerli katkılarından dolayı teşekkür ederiz.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.
Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.
Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.
Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.
Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

Kaynakça

Almosaed, N. (2004). Violence against women: a cross-cultural perspective. *Journal of Muslim Minority Affairs, 24*(1): 67-88. doi: 10.1080/1360200042000212124

Arkins, B., Begley, C. ve Higgins, A. (2016). Measures for screening intimate partner violence: A systematic review. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, *23*, 217–235. doi: 10.1111/jpm.12289.

Aytaç, S. ve Dursun, S. (2013). Çalışma hayatında kadına yönelik şiddet: Sağlık sektöründe bir uygulama. *Journal of Istanbul University Law Faculty, 71*(1), 67-78. Erişim adresi: http://dergipark.org.tr/iuhfm/issue/9188/115156

Bilgili, N. ve Vural, G. (2011). Kadına yönelik şiddetin en ağır biçimi: Namus cinayetleri. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, *14*(1), 66–72. Erişim adresi: http://dergipark.gov.tr/sted/issue/39019/457092

Carney, M. M. ve Barner, J. R. (2012). Prevalence of partner abuse: Rates of emotional abuse and control. *Partner Abuse*, *3*(3), 286–335. https://psycnet.apa.org/doi/10.1891/1946-6560.3.3.286

Derogatis, L. R. (1992). *The Brief Symptom Inventory (BSI): Administration, scoring and procedures*: *Manual II*. Baltimore: Clinical Psychometric Research.

DeVellis, R. F. (2012). *Scale Development: Theory and Applications*, 3rd Edition. Thousand Oaks, CA: Sage.

Dönmez, G., Şimşek, H. ve Günay, T. (2012). Evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet ve ilişkili etmenler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 10*(3), 151-159. https://doi.org/10.20518/tjph.173011

Dutton, D. G., Starzomski, A., Saunders, K. ve Bartholomew, K. (1994). Intimacy-anger and insecure attachment as precursors of abuse in intimate relationships. *Journal of Applied Social Psychology*, *24*(15), 1367–1386. https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1994.tb01554.x

Elçi, E. (2011). Türkiye'de kadın olmak söylemi: Kadınlarla yapılmış bir söylem çalışması. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 31,* 1-28.

Ellsberg, M., Jansen, H. A. F. M., Heise, L., Watts, C.H. ve Garcia-Moreno, C. (2008). Intimate partner violence and women's physical and mental healt in the WHO multi-country study on women's health and domestic violence: An observational study. *Lancet, 371* (9619): 1165-1172. doi: 10.1016/S0140-6736(08)60522-X

Ersoy, N. C., Hünler, O. S. ve Namer, Y. (2017). Kadına Psikolojik Eziyet Envanteri Kısa Formu Türkçe uyarlaması. *Klinik Psikiyatri Dergisi, 20*(4), 276-286. doi: 276-286.10.5505/kpd.2017.76588.

Follingstad, D. R. (2007). Rethinking current approaches to psychological abuse: Conceptual and methodological issues. *Aggression and Violent Behavior*, *12*(4), 439–458. http://dx.doi.org/10.1016/j.avb.2006.07.004

Follingstad, D. R. (2009). The impact of psychological aggression on women's mental health and behavior: The status of the field. *Trauma, Violence, & Abuse*, *10*, 271–289. https://doi.org/10.1177%2F1524838009334453

Follingstad, D. R. (2011). A measure of severe psychological abuse normed on a national representative sample of adults. *Journal of Interpersonal Violence*, *26*(6), 1194–1214. https://doi.org/10.1177/0886260510368157

Follingstad, D. R. ve Edmundson, M. (2010). Is psychological abuse reciprocal in intimate relationships? Data from a national sample of American adults. *Journal of Family Violence*, *25*, 495–508. http://dx.doi.org/10.1007/s10896-010-9311-y

Follingstad, D. R. ve Rogers, M. J. (2004). The nature and prevalence of partner psychological abuse in a national sample of adults. *Violence and Victims*, *29*(1), 3–23. http://dx.doi.org/10.1891/0886-6708.09-160

Follingstad, D. R. ve Rogers, M. J. (2012). Women experiencing psychological abuse: Are they a homogenous group? *Journal of Agression, Maltreatment & Trauma*, *21*, 891–916. https://doi.org/10.1080/10926771.2012.708012

Gage, A. ve Hutchinson, P. (2006). Power, control and intimate partner sexual violence in Haiti. *Archives of Sexual Behavior*, *35*, 11–24. https://doi.org/10.1007/s10508-006-8991-0

Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A., Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. H. (2006). Prevalence of intimate partner violence: Findings from WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *Lancet, 368(*9543): 1260-1269. 10.1016/S0140-6736(06)69523-8

Goetz, A. T. ve Shackelford, T. (2009). Sexual coercion in intimate relationships: A comperative analysis of the effects of women's infidelity and men's dominance and control. *Archives of Sexual Behavior*, *38*, 226–234. https://doi.org/10.1007/s10508-008-9353-x

Güler, N., Tel, H. ve Özkan Tuncay, F. (2005). Kadının aile içinde yaşanan şiddete bakışı. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, *27*(2), 51–56.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü (2015). *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması*. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Heise, L., Palitto, C., Garcia-Moreno, C. ve Clark, C. J. (2019). Measuring psychological abuse by intimate partners: Constructing a cross-cultural indicator for Sustainable Development Goals. *SSM-Population Health, 9*. https://doi.org/10.1016/j.ssmph.2019.100377

Hıdıroğlu, S., Topuzoğlu, A., Ay, P. ve Karavuş, M. (2006). Kadın ve çocuklara karşı fiziksel şiddeti etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi: İstanbul'da sağlık ocağı tabanlı bir çalışma. *New Symposium Journal*, *44*(4), 196–202.

Jansen, H. A. F. M., Yüksel, İ. ve Çağatay, P. (2009). Kadına yönelik şiddetin yaygınlığı. *Türkiye'de kadına yönelik şiddet* içinde (s. 45–69). T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.

Jordan, C. E., Campbell, R. ve Follingstad, D. (2010). Violence and women's mental health: The impact of physical, sexual, and psychological aggression. *Annual Review of Clinical Psychology*, *6*, 607–628. https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-090209-151437

Karakurt, G. ve Silver, K. E. (2013). Emotional abuse in intimate relationships: The role of gender and age. *Violence and Victims*, *28*(5), 804–821. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24364124

Kelly, V. A. (2004). Psychological abuse of women: A review of the literature. T*he Family Journal*, *12*(4), 383–388. https://doi.org/10.1177%2F1066480704267234

Kimball, M. M. (2001). Gender similarities and differences as feminist contradictions. R. K. Unger (Ed.), *Handbook of the Psychology of Women and Gender* içinde (s. 66-83). New York: John Wiley & Sons.

Maiuro, R. (2001). Preface: Sticks and stones may break my bones, but names will also hurt me: Psychological abuse in domestically violent relationships. K. D. O'Leary ve R. D. Maiuro (Ed.), *Psychological Abuse in Violent Domestic Relationships* içinde (s. 9-13). Canada: Springer Publishing Company, Inc.

Messman-Moore, T. L. ve Long, P. J. (2000). Child sexual abuse and revictimization in the form of adult sexual abuse, adult physical abuse, and adult psychological maltreatment. *Journal of Interpersonal Violence*, *15*(5), 489–502. https://doi.org/10.1177%2F088626000015005003

Murphy, M. C. ve Hoover, S. A. (1999). Measuring emotional abuse in dating relationships as a multifactorial construct. *Violence and Victims*, *14*(1), 39–53. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10397625

Murphy, C., M. ve O'Leary, K. D. (1989). Psychological aggression predicts physical aggression in early marriage. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, *57*(5), 579–582. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2794178

Öyekçin, D. G., Yetim, D. ve Şahin, E. M. (2012). Kadına yönelik farklı eş şiddeti tiplerini etkileyen psikososyal faktörler, *Türk Psikiyatri Dergisi, 23*(2). 75-82.

Öztürk, E. (2014). Türkiye'de aile, şiddet ve kadın sığınmaevleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3*(7), 39-55. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/egitimvetoplum/issue/5126/69814

Rogers, M. J. ve Follingstad, D. R. (2014). Women's exposure to psychological abuse: Does that experience predict mental health outcomes? *Journal of Family Violence*, *29*, 595–611. https://dx.doi.org/10.1177%2F1077801208319283

Sackett, L. A. ve Saunders, D. G. (1999). The impact of different forms of psychological abuse on battered women. *Violence and Victims*, *14*, 105–117. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10397629

Sakallı-Uğurlu, N. ve Akbaş, G. (2013). Namus kültürlerinde "namus" ve "namus adına kadına şiddet": Sosyal psikolojik açıklamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, *16*(32), 76–91. http://www.turkpsikolojiyazilari.com/PDF/TPY/32/05.pdf

Sev'er, A. ve Yurdakul, G. (2001). Culture of honor, culture of change: A feminist analysis of honor killings in rural Turkey. *Violence Against Women*, *7*(9), 964–998. https://doi.org/10.1177%2F10778010122182866

Spepherd-McMullen, C., Mearns, J., Stokes, J. E. ve Mechanic, M. B. (2015). Negative mood regulation expectancies moderate the relationship between psychological abuse and avoidant coping. *Journal of Interpersonal Violence*, *30*(9), 1553–1566. https://doi.org/10.1177%2F0886260514540805

Straus, M. A. (1996). The Revised Conflict Tactics Scale development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues*, *17*(3), 283–316. https://doi.org/10.1177%2F019251396017003001

Straus, M. A. (2004). Cross-cultural reliability and validity of the Revised Conflict Tactics Scales: A study of university student dating couples in 17 nations. *Cross-Cultural Research*, *38*, 407–432. https://doi.org/10.1177%2F1069397104269543

Straus, M. A., Hamby, S. L., Boney-McCoy, S. ve Sugarman, D. B. (1996). The revised Conflict Tactics Scales (CTS2): Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues, 17*(3), 283–316. https://doi.org/10.1177/019251396017003001

Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994). Kısa Semptom Envanteri: Türk gençleri için uyarlanması. *Türk Psikoloji Dergisi*, *9*(31), 44-56. http://www.turkpsikolojidergisi.com/PDF/TPD/31/04.pdf

Şahin, S. ve Türk, M. (2010). Çalışanlarda psikolojik şiddet algılaması ve kadın çalışanlar üzerine bir araştırma. *Çukurova Üniversitesi İİBF Dergisi, 14*(2), 1-9. https://dergipark.org.tr/download/article-file/46711 adresinden alındı.

Tolman, R. M. (1989). The Development of a measure of psychological maltreatment of women by their male partners, *Violence and Victims*, *4*(3), 159–173. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/2487132

Tolman, R. M. (1999). The validation of Psychological Maltreatment of Women Inventory. *Violence and Victims*, *14*(1), 25–37. https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/10397624

Turhan, E., Güraksın, A. ve İnandı, T. (2006). Validity and reliability of the Turkish version of the Revised Conflict Tactics Scales. *Turkish Journal of Public Health*, *4*(1), 1–13.

Winstok, Z. ve Sowan-Basheer, W. (2015). Does psychological violence contribute to partner violence research? A historical, conceptual and critical review. *Aggression and Violent Behavior*, *21*, 5–16. https://doi.org/10.1016/j.avb.2015.01.003

World Health Organization (2009). *Changing cultural and social norms that support violence.* Erişim adresi: https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/norms.pdf

Yanık, A., Hanbaba, Z., Soygür, S., Ayaltı, B. ve Doğan, M. (2014). Kadına yönelik şiddet davranışlarının değerlendirilmesi: Türkiye'den kanıt. *Electronic Journal of Vocational Colleges, 4* (4), 104-111. DOI: 10.17339/ejovoc.49520

Yüksel, İ., Akadlı Ergöçmen, B. ve Çağatay, P. (2009). Kadının statüsü. *Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması* içinde (s. 189–122). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri Basımevi.

Yüksel-Kaptanoğlu, İ. ve Çavlin, A. (2015). Kadına yönelik şiddet yaygınlığı. *Türkiye'de kadına yönelik aile içi şiddet araştırması* içinde (s. 81–122). Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık.

EKLER

EK 1: KADINA PSİKOLOJİK KÖTÜ MUAMELE ENVANTERİ

Şimdi lütfen hayatınızdaki romantik ilişkinizi (flört, sevgililik, evlilik gibi), eğer şu an romantik bir ilişki içinde değilseniz en son yaşadığınız ilişkinizi düşününüz ve aşağıdaki her soruyu bu ilişkiyi düşünerek cevaplayınız. Aşağıdaki her bir davranışı eşinizden/erkek arkadaşınızdan ne sıklıkla gördüğünüzü göstermek için 1 ile 5 arasında bir şıkkı işaretleyiniz (1=Hiçbir Zaman, 2=Nadiren, 3=Ara sıra, 4=Sıkça, 5=Oldukça Sık). Soru sizin hayatınızdaki durum ve koşullara uygun bir soru değilse "0= Geçerli değil" şıkkını işaretleyiniz.

1. Eşim/erkek arkadaşım fiziksel görünüşümü küçümsemiştir.
2. Eşim/erkek arkadaşım başkalarının önünde bana hakaret etmiş ya da beni utandırmıştır.
3. Eşim/erkek arkadaşım bana aptalmışım gibi davranmıştır.
4. Eşim/erkek arkadaşım duygularıma karşı duyarsız kalmıştır.
5. Eşim/erkek arkadaşım bana onsuz idare edemeyeceğimi veya kendime bakamayacağımı söylemiştir. (E)
6. Eşim/erkek arkadaşım benim çocuklarla ilgilenme tarzımı küçümsemiştir.
7. Eşim/erkek arkadaşım evi çekip çevirme tarzımı eleştirmiştir.
8. Eşim/erkek arkadaşım özellikle beni yıpratmak için bir şeyler söylemiştir.
9. Eşim/erkek arkadaşım beni incitmek için geçmişteki şeyleri gündeme getirmiştir.
10. Eşim/erkek arkadaşım bana lakaplar takmıştır.
11. Eşim/erkek arkadaşım bana küfretmiştir.
12. Eşim/erkek arkadaşım bana bağırmıştır.
13. Eşim/erkek arkadaşım bana aşağılık biriymişim gibi davranmıştır.
14. Eşim/erkek arkadaşım bir problem hakkında konuşmayı reddeder veya surat asıp durur.
15. Eşim/erkek arkadaşım bir anlaşmazlık sırasında evi ya da ortamı bir hışımla terk etmiştir.
16. Eşim/erkek arkadaşım beni susarak cezalandırmış ya da orada yokmuşum gibi davranmıştır.
17. Eşim/erkek arkadaşım benden duygusal yakınlığını esirgemiştir.
18. Eşim/erkek arkadaşım duygularım hakkında konuşma fırsatı vermemiştir.
19. Eşim/erkek arkadaşım cinsel ihtiyaçlarıma ve arzularıma karşı duyarsız kalmıştır.
20. Eşim/erkek arkadaşım onun kaprislerine boyun eğmemi istemiştir.
21. Eşim/erkek arkadaşım, yemek, ev işi veya çamaşırlar onun istediği zamanda halledilmediğinde sinirlenmiştir.
22. Eşim/erkek arkadaşım onun özel hizmetçisiymişim gibi davranmıştır.
23. Eşim/erkek arkadaşım ev işlerinin paylaşımında adil davranmamıştır.
24. Eşim/erkek arkadaşım çocuk bakımıyla ilgili işlerin paylaşımında adil davranmamıştır.
25. Eşim/erkek arkadaşım bana emirler yağdırmıştır.
26. Eşim/erkek arkadaşım ne yaptığımı kontrol etmiş ve nerede olduğumla ilgili hesap sormuştur.
27. Eşim/erkek arkadaşım evi çekip çevirmek için gerekli parayı vermekte cimri davranmıştır.
28. Eşim/erkek arkadaşım ev bütçesi konusunda sorumsuz davranmıştır.
29. Eşim/erkek arkadaşım ailemizi geçindirmek için yeterince katkıda bulunmamıştır.
30. Eşim/erkek arkadaşım benimle konuşmadan paramızı kullanmış ya da önemli mali kararlar almıştır.

31. Eşim/erkek arkadaşım beni, ihtiyacım olan sağlık hizmetini almaktan alıkoymuştur.
32. Eşim/erkek arkadaşım arkadaşlarım konusunda kıskanç ve şüpheci olmuştur.
33. Eşim/erkek arkadaşım diğer erkekleri benden kıskanmıştır.
34. Eşim/erkek arkadaşım okula veya kişisel gelişim etkinliklerine gitmemi istememiştir.
35. Eşim/erkek arkadaşım kadın arkadaşlarımla birlikte vakit geçirmemi istememiştir.
36. Eşim/erkek arkadaşım beni bir başka erkekle ilişkim olmasıyla suçlamıştır.
37. Eşim/erkek arkadaşım evde kalıp çocuklara bakmamı talep etmiştir.
38. Eşim/erkek arkadaşım ailemi görmemi ve onlarla konuşmamı engellemeye çalışmıştır.
39. Eşim/erkek arkadaşım diğer aile fertleriyle ilişkilerime müdahale etmiştir.
40. Eşim/erkek arkadaşım kendime faydalı olacak şeyler yapmama engel olmaya çalışmıştır.
41. Eşim/erkek arkadaşım arabayı kullanmamı kısıtlamıştır.
42. Eşim/erkek arkadaşım telefon kullanmamı kısıtlamıştır.
43. Eşim/erkek arkadaşım istediğimde evden dışarı çıkmama izin vermemiştir.
44. Eşim/erkek arkadaşım bir işte çalışmamı kabul etmemiştir.
45. Eşim/erkek arkadaşım duygularımın mantıksız ya da delice olduğunu söylemiştir.
46. Eşim/erkek arkadaşım kendi problemleri için beni suçlamıştır.
47. Eşim/erkek arkadaşım ailemizi, arkadaşlarımızı veya çocuklarımızı bana karşı doldurmaya çalışmıştır.
48. Eşim/erkek arkadaşım beni, kendisini saldırgan davranmaya itmekle suçlamıştır.
49. Eşim/erkek arkadaşım kendimi deliymişim gibi hissettirmeye çalışmıştır.
50. Eşim/erkek arkadaşımın ruh hali sakinden kızgına ya da kızgından sakine aniden değişiklik göstermiştir.
51. Eşim/erkek arkadaşım bir şeye sinirlendiğinde benim bir alakam olmasa bile beni suçlamıştır.
52. Eşim/erkek arkadaşım arkadaşlarımı, ailemi ya da çocuklarımı benim deli olduğuma inandırmaya çalışmıştır.
53. Eşim/erkek arkadaşım beni, onu terk edersem kendine zarar vermekle tehdit etmiştir.(E)
54. Eşim/erkek arkadaşım eğer onun isteklerini yapmazsam kendine zarar vereceğini söyleyerek beni tehdit etmiştir. (E)
55. Eşim/erkek arkadaşım beni başkasıyla aldatmakla tehdit etmiştir.(E)
56. Eşim/erkek arkadaşım beni ilişkiyi bitirmekle tehdit etmiştir.
57. Eşim/erkek arkadaşım çocuklarımı benden uzaklaştıracağını söyleyerek beni tehdit etmiştir.
58. Eşim/erkek arkadaşım beni akıl hastanesine yatırmakla tehdit etmiştir.

Not: (E) sembolü bulunan maddeler elenmiştir.

Ölçeğin uygulamasında kullanılacak format için Thompson, Basile, Hertz ve Sitterle'nin (2006) editörlüğünü yaptığı "Measuring Intimate Partner Violence Victimization and Perpetration: A Compendium of Assessment Tools" kitabı incelenebilir.

Ölçek 3 faktörden oluşmaktadır:

Duygusal/Sözel Şiddet (26 madde): 1, 2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 25, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 56

Hükmetme (17 madde): 6, 21, 22, 23, 24, 27, 28, 29, 30, 31, 37, 39, 41, 47, 52, 57, 58

Yalıtma (11 madde): 26, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 40, 42, 43, 44

Faktör puanını hesaplamak için her maddeye verilen cevaba göre puanlar toplanır. Yüksek puanlar daha fazla kötü muameleyi göstermektedir.

EK 2: PSİKOLOJİK İSTİSMAR PROFİLİ

Şimdi lütfen hayatınızdaki romantik ilişkinizi (flört, sevgililik, evlilik gibi), eğer şu an romantik bir ilişki içinde değilseniz en son yaşadığınız ilişkinizi düşününüz ve aşağıdaki her soruyu bu ilişkiyi düşünerek cevaplayınız. Aşağıdaki her bir davranışı eşinizden/erkek arkadaşınızdan ne sıklıkla gördüğünüzü göstermek için "asla", "ayda bir defadan az", "ayda bir defa", "ayda iki-üç defa", "haftada bir", "haftada iki-üç defa" ya da "her gün" seçeneklerinden birini seçiniz. Eğer bu davranışın ne sıklıkla gerçekleştiğinden emin değilseniz, en iyi tahmininize göre cevap veriniz.

1. Onunla değil de başkalarıyla olmak istediğinizde öfkelenir ya da keyfi kaçar.
2. Her şeyin eksiksiz olmasını ister, aksinin onun için kabul edilemez olduğunu söyler.
3. Mektuplarınıza ve telefonlarınıza engel olur veya sizi kimin aradığına, size kimin mektup yazdığına ya da hangi konu hakkında konuştuğunuza dair başınızın etini yer.
4. Ayrı geçirdiğiniz her dakikanın hesabını sorar.
5. Onunla sohbet etmeye başladığınızda sizi duymazdan gelir.
6. Deli ya da aptal olduğunuzu iddia eder.
7. Sizi arkadaşlarınızdan, ailenizden ya da evcil hayvanlarınızdan kıskanır.
8. Üzgün olduğunuzda ya da duygusal destek istediğinizde söylenir ya da sizinle alay eder.
9. Size berbat bir sevgili olduğunuzu, değersiz ve işe yaramaz olduğunuzu söyler.
10. Her saat yaptıklarınızın detaylı raporunu ister.
11. Hastalandığınız, yorulduğunuz ya da fazla çalıştığınız zamanlarda yardıma ihtiyaç duyduğunuzu görmezden gelir.
12. Yemek veya temizlik yaptığınızda beğenmez ve o beğenene kadar tekrar tekrar yapmanızı ister.
13. Kendinizde en çok beğendiğiniz veya değer verdiğiniz özelliklerinizle alay eder.
14. Yaptığınız işi kontrol eder ve aşırı eleştirel yorumlarda bulunur.
15. Sizi gün boyu kontrol eder (örneğin 15 dakikada bir arar, işten eve erken gelir, nerede olduğunuza dair başkalarından bilgi alır ve benzeri).
16. Bir televizyonun, derginin, gazetenin ya da diğer insanların sizden daha önemli olduğunu hissettirir (E).
17. Onun isteklerine boyun eğmezseniz sizi değerli bir eşyanıza, evcil hayvanlarınıza, arkadaşlarınıza veya akrabalarınıza zarar vermekle tehdit eder (E).
18. Size "sürtük" veya "orospu" gibi cinsel imalar içeren isimler takar (E).
19. Sizi başkasıyla ilişki yaşamakla veya başka şeylerle suçlayarak geç saatlere kadar uyutmaz (E).
20. Seks yapma isteğinizi görmezden gelir ya da sizi heyecanlandıracak veya tatmin edecek şeyleri yapmaz.
21. Zaferlerinizle dalga geçer, planlarınızla ilgili cesaretinizi kırar veya başarılarınızı küçümser.

Not: Ölçeğin uygulamasında kullanılacak format için Thompson, Basile, Hertz ve Sitterle'nin (2006) editörlüğünü yaptığı "Measuring Intimate Partner Violence Victimization and Perpetration: A Compendium of Assessment Tools" kitabı incelenebilir.

Ölçek dört faktörden oluşmaktadır:

Kıskançlıkla Kontrol Etme (8 madde): 1, 3, 4, 7, 10, 15, 17 ve 19. maddeler

İhmal Etme (5 madde): 5, 8, 11, 16 ve 20. maddeler

Özellikleriyle Alay Etme (5 madde): 6, 9, 13, 18 ve 21. maddeler

Davranışlarını Eleştirme (3madde): 2, 12 ve 14. maddeler

Her bir faktörü puanlamak için uygun maddelere verilen cevapları toplayınız. Genel psikolojik istismar puanını hesaplamak için tüm 21 maddeye verilen cevaplara karşılık gelen rakamları toplayınız. Ölçekten alınan yüksek skorlar yüksek istismar düzeyini göstermektedir.